

A Szlovákiai adóreform 2004-ben – a 19% egy éve

Szerzők : Árendás Csaba

Dudás Tamás

Illés Gábor

Szinek Kénesy Marianna

Absztrakt

A tanulmány fő célja, hogy bemutassa a Szlovákiában 2004-ben végbement adóreformot és annak gazdasági és társadalmi következményeit. A tanulmány szerzői három fő célt definiáltak, melyek közül az első célja az, hogy bemutassa azokat a friss gondolatokat és reformokat, melyek a szlovákiai adóreformok háttérében álltak. A tanulmány második fontos célja, hogy bemutassa a Szlovákiában végrehajtott adóreformok következményeit, úgy a lakosság, mint a szlovák gazdasági rendszer számára. A tanulmány harmadik (nem kevésbé fontos) célja az, hogy rámutasson azokra az elemekre a szlovák adóreformban, melyek jól sikerültek, és azokra is, melyeket a szerzők szerint nem tanácsos követni egy esetleges más országban tervezendő adóreformban.

A felállított célokat tükrözi a tanulmány szerkezeti felépítése is, mely három egymásra szervesen épülő részből áll. Az első rész egy bevezető rész, mely bemutatja az adórendszer szerepét a modern piacgazdaságban és felvázolja a lehetséges adóreformokat. Ez a rész nyújt egyaránt kitekintést a közelmúltban végrehajtott adóreformokra, melyek nagyban inspirálták a szlovák adóreformot is. A tanulmány második része talán a legfontosabb rész, mely bemutatja a szlovák adóreform egyes lépéseit és vázolja a reformok hatását a lakosságra nézve. A harmadik rész is a reformok következményeit elemzi, csak ebben a részben a reformok hatása a költségvetésre és a gazdasági mutatókra kerül előtérbe.

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés.....	4
2.	Az adórendszer szerepe és reformjai a modern gazdaságban	6
2.1.	Az adórendszer szerepe és dilemmái	6
2.1.1.	Miért kell adózni?.....	6
2.1.2.	Gazdasági világnézet és érdekviszonyok	7
2.1.3.	A jó adórendszer és adócsökkentés	7
2.2.	A közelmúlt adóreformjai a világgazdaságban	8
3.	Szlovák adórendszer és annak reformja 2004-ben.....	11
3.1.	A szlovák adóreform fő lépései.....	11
3.1.1.	A szlovák adóreform alapelvei és céljai.....	11
3.1.2.	Az egykulcsos adórendszer bevezetése – főbb pillérek	12
3.1.3.	Egykulcsos adó versus progresszivitás	13
3.1.4.	Egyszerűsödött a szlovák adórendszer.....	14
3.1.5.	Közvetlen adók.....	15
3.1.5.1.	Személyi jövedelemadó.....	16
3.1.5.2.	Vállalati jövedelemadó.....	17
3.1.5.3.	Helyi adók	18
3.1.6.	Közvetett adók.....	18
3.1.6.1.	Hozzáadott érték adó.....	18
3.1.6.2.	Fogyasztási adó	19
3.2.	Az adóterhelés alakulása az adóreformok után	19
3.2.1.	Teljes adóterhelés.....	19
3.2.2.	A lakosság adóterhelése	21
3.2.2.1.	Statikus nézet.....	23
3.2.2.2.	Dinamikus nézet.....	24
3.2.3.	A tőkejövedelem adóterhelése	26
4.	Az adóreformok politikai és gazdasági háttere és hatása Szlovákiában	29
4.1.	Az adóreformok politikai háttere Szlovákiában.....	29
4.2.	A szlovákiai adóreformok hatása a gazdasági mutatókra és a költségvetésre	30
4.2.1.	Az adóreform hatása az állami költségvetésre	30
4.2.2.	A Szlovák gazdaság teljesítménye és az adóreform a nemzetközi vélemények tükrében .35	
	Biztosítani az egyenletes utat az eurozónához való csatlakozáshoz	35
	Fellendíteni a munkahelyteremtést és erősíteni a munkaerő mobilitását.....	35
	Megteremteni az innovációt és termelést jobban ösztönző és segítő környezetet	36
	Egy modernabb közszféra létrehozása.....	36
4.2.3.	2004 és az adórendszer a közvélemény szemében.....	36
5.	Konklúzió.....	39
6.	Irodalomjegyzék.....	40
7.	Mellékletek.....	42

1. Bevezetés

Egy jól működő adórendszer fontos része minden gazdasági rendszernek. Milyen is egy jól működő adórendszer? Erre a kérdésre nehéz választ adni, de léteznek bizonyos pontok, melyekben a mai közgazdászok többsége megegyezik. A modern adórendszer legyen igazságos – a nagyobb jövedelemmel rendelkezők vegyék ki nagyobb hányaddal a részüket a teherviselésből. A modern adórendszer támogassa a polgárok vállalkozószellemét – ne diszkriminálja túlságosan a sikeres lakosokat. A modern adórendszer legyen a lehető legegyszerűbb – ne tartalmazzon kivételeket, melyeket a szabályok kijátszására lehet kihasználni. És nem utolsósorban, a modern adórendszer legyen effektív – legyen képes a modern állam kiadásainak fedezésére.

Észrevehető, hogy a jól működő modern adórendszerre kirótt követelmények nincsenek teljesen összhangban, ezért nehéz olyan adórendszert összeállítani, mely megfelelné az felvázolt ideáloknak. Különösen nehéz helyzetben vannak a közép-európai posztkommunista országok, melyek 1989-ben a semmiből indulva kezdték meg új adórendszereik megtervezését. A helyzetet tovább bonyolította, hogy ezek az országok híján voltak saját tapasztalatoknak, egységesen alkalmazható külföldi példák pedig nem léteztek. Ez egyrészt sok hibát eredményezett, melyek javítása a mai napig tart, másrészt viszont olyan friss gondolatokhoz és reformokhoz vezetett, melyek a nyugati fejlett gazdaságokban nehezen elképzelhetőek.

A merész adóreformokhoz csatlakozott 2004-ben Szlovákia is, mely többek között bevezette a gazdasági szakirodalomban sokat vitatott egykulcsos személyi jövedelemadót is. A tanulmány szerzői három fő célt definiáltak, melyek közül az első célja az, hogy bemutassa azokat a friss gondolatokat és reformokat, melyek a szlovákiai adóreformok háttérében álltak. A tanulmány második fontos célja, hogy bemutassa a Szlovákiában végrehajtott adóreformok következményeit, úgy a lakosság mint a szlovák gazdasági rendszer számára. A tanulmány harmadik (nem kevésbé fontos) célja az, hogy rámutasson azokra az elemekre a szlovák adóreformban, melyek jól sikerültek, és azokra is, melyeket a szerzők szerint nem tanácsos követni egy esetleges más országban tervezendő adóreformban.

A felállított célokat tükrözi a tanulmány szerkezeti felépítése is, mely három egymásra szervesen épülő részből áll. Az első rész egy bevezető rész, mely bemutatja az adórendszer szerepét a modern piacgazdaságban és felvázolja a lehetséges adóreformokat. Ez a rész nyújt egyaránt kitekintést a közelmúltban végrehajtott adóreformokra, melyek nagyban inspirálták a szlovák adóreformot is. A tanulmány második része talán a legfontosabb rész, mely bemutatja a szlovák adóreform egyes lépéseit és vázolja a reformok hatását a lakosságra nézve. A harmadik

rész is a reformok következményeit elemzi, csak ebben a részben a reformok hatása a költségvetésre és a gazdasági mutatókra kerül előtérbe.

A tanulmány legfőbb tudományos módszere az elemzés, melynek első lépéseként részletesen vizsgálatra került az adóreformokkal foglalkozó szakirodalom. A következő lépésben statisztikai módszerek és modellek kerültek felhasználásra, melyek segítségével elsősorban a reformok hatásai kerültek vizsgálatra. A statisztikai modellezésnél mindig fontos a felhasznált adatok származási helye és minősége. A tanulmány szerzői a számításaiknál a pénzügyminisztérium adataira támaszkodtak, melyek a minisztérium hivatalos publikációiban és hivatalos internetes honlapján jelentek meg.

2. Az adórendszer szerepe és reformjai a modern gazdaságban

2.1. Az adórendszer szerepe és dilemmái

2.1.1. Miért kell adózni?

Felmerülhet az emberben a kérdés, miért kell egyáltalán adózni, ha a piacról élünk, hiszen mindenki megkeresheti magának képessége és tudása függvényében a számára szükséges és elérhető javakat. Vannak azonban olyan közvetett és közvetlen szolgáltatások (közbiztonság, honvédelem, kórházi ápolás stb.), amelyeket nem piaci adásvétellel szerzünk, ezek a közjavak, s a piacon nyújtott magánjavakkal ezek nem, vagy csak korlátozott mértékben helyettesíthetők.

A történelem folyamán a társadalmak olyan közösségeket hoztak létre, amelyekben lefektettek bizonyos együttélési, társadalmi alapértékeket és szabályokat, s a közösségek által kijelölt demokratikus állam ezen alapértékek és szabályok betartását hivatott biztosítani. Bár az alapértékek tekintetében nincs nagy eltérés, azok megvalósításának módjában és eszközeiben van az egyes országok között, hiszen a jogok is kötelezettségekkel járnak. Az erkölcsi köteleességek mellett az anyagi köteleességek közé tartozik például az, hogy az állam által vállalt kötelezettségek teljesítésében kivegye az egyén is a részét. Jogos elvárás az egyén felől, hogy a jogok és a kötelezettségek egyensúlyban legyenek, viszont azzal kapcsolatban már eltérőek a vélemények, hogy hol található az egyensúlyi helyzet, s ez megmutatkozik természetesen az adórendszer kialakításában, és társadalmi elfogadottságában (Hetényi [2000], p. 5-6.).

Az államnak tehát feladatai és kötelességei vannak közösségével, polgáraival szemben, s ezek teljesítéséhez bevételekre van szüksége. Az állami bevételeket pedig legnagyobb részt az adók teszik ki. A közteherviselés nagy problémája, hogy abból a lakosságon belül kire mennyi teher és mennyi előny jut, s milyen módon lehet megoldani az adóteher méltányos szétterítését. Ehhez meg kellett határozni az adózás alapját, s a modern társadalmakban ez a jövedelem, a fogyasztás és a vagyon alapján történt. Arányai kialakításánál számtalan szempont figyelembevétele szükséges, s emiatt is bonyolult úgy kialakítani a rendszert, hogy az lehetőleg méltányos és motiváló legyen, ugyanakkor a legkevésbé legyen előnytelen egyes csoportok számára.

Az adó lényegében a szükségletek közösségi kielégítésének fedezete, hiszen jövedelmének egy részét átadja közösségi szervezésre, másrészt a szolidaritás eszköze is, hiszen az egyén adójának egy része mások javát szolgálja majd (Hetényi [2000], p. 6-11.).

2.1.2. Gazdasági világnézet és érdekviszonyok

A modern adórendszerek eltérő világnézeteket jelenítenek meg, s eltérő társadalompolitikai célokat szolgálnak. A pártok gazdasági programjaiból tökéletesen kiolvashatók ezek, s nem véletlen, hogy a fejlett országok választási kampányainak fontos témája az adózás, hiszen, ilyenkor egymásnak feszülnek ezek az elképzelések az állami szerepvállalást és a párt szociálpolitikáját illetően is, amelynek egyik mozgatórugója éppenséggel az adórendszer. Vagyis az adópolitika fontossága abban van, hogy el kell dönteni, mely rétegeket kedvezményezzen, s milyen külső célokat szolgáljon egyben (népesedés, kultúra, egészségügy stb.).

Általánosan elvárt, hogy az adórendszer egyértelmű és átlátható legyen, a politika azonban gyakran ellenérdekelt, hiszen az adózás politikai költségét tekintve az átláthatóság gyengítése megkönnyíti az adóterhek növelését.

Az adórendszer kérdése felveti az érdekviszonyok kérdését is, hiszen a régiók, ágazatok és vállalatok rivalizálnak egymással. Általában a kedvezőtlenebb helyzetben lévő rétegek a támogatási rendszer fejlesztését preferálják, míg a gazdagabb rétegek a nemzetgazdaság érdekeire hivatkoznak (Hetényi [2004], p. 2-4.).

2.1.3. A jó adórendszer és adócsökkentés

A gazdaságpolitika számára akkor jó egy adórendszer, ha az képes fedezni a kormányzat kiadásait egy gazdasági cikluson átívelve, teljesíti azon követelményt, hogy ne fékezze a gazdasági fejlődést, végül, ha hozzájárul a társadalmi kohézió erősítéséhez és a szociális feszültségek enyhítéséhez. Nem elhanyagolható elvárás az sem, hogy jól kalkulálható és biztonsággal beszédhető legyen (Hetényi [2004], p. 2.).

Az adórendszer azonban a gazdasági körülmények változása mellett olykor korrekciókra szorul. Napjainkban általános tendencia a közteherviselés elmozdulása. Általában adókorszerűsítésről beszélnek, s adócsökkentésre gondolnak. Az viszont nem jár mindig az adószervezet javításával is. Felmerül a kérdés, hogy hogyan lehetne az adórendszer egyes elemeit megváltoztatni úgy, hogy a csökkentések és emelések kiegyensúlyozzák egymást, s a rendszer hatékonyabb és társadalompolitikailag is kedvezőbb legyen. Az adócsökkentés ebben a formájában értelmetlen, hiszen egyirányú, átgondolatlan, a gazdaság más alrendszereit nem érintő reformok az egyensúlyt veszélyeztethetik.

2.2. A közelmúlt adóreformjai a világgazdaságban

Egy adóreform sikeres megtervezése és végrehajtása bonyolult és politikailag érzékeny folyamat. Nem ritka, hogy egy adóreformot több évig tartó tárgyalások és egyeztetések előznek meg, melyek azonban korántsem garantálják az esetleges adóreform véghezvitelét. A helyzet kiváltképp bonyolult a gazdaságilag fejlett országokban, ahol a választók különösen érzékenyek az adórendszerben vagy a szociális rendszerben végbemenő változásokra. Ez a nagyfokú érzékenység fokozott óvatosságot vált ki a politikai elitben, mely a hatalmát féltve csak kisebb reformokra hajlandó (holott tudatában vannak a mélyebb reformok szükségességének). Példaként említhető Németország, ahol az egykulcsos adórendszer az utolsó választási kampány egyik központi témájává lépett elő. A szociáldemokraták kihasználták a választópolgárok félelmeit, és keményen támadták a kereszténydemokraták reformelképzeléseit. A támadások sikert arattak, a politikai elemzők szerint az adóreform iránti ellenérzések nagy szerepet játszottak a kereszténydemokraták a vártnál kevésbé sikeres választási szereplésében.

Nem meglepő tehát, hogy az utóbbi évtizedben komolyabb adóreformoknak csak közép és kelet Európában lehettünk szemtanúi. Ezek az országok mély társadalmi és gazdasági változásokon mentek keresztül az elmúlt tizenöt évben, gyakoriak voltak a gazdasági rendszer reformjai. A lakosság ezekben az országokban hozzászólt a mélyreható gazdasági változásokhoz és ezért sokkal kevésbé érzékeny az új reformokkal szemben. Mivel az általános gazdasági helyzet nem kielégítő, a lakosok az esetleges reformoktól az ország és saját gazdasági helyzetük javulását várják. Ez nagyobb mozgásteret enged a kormányoknak, melyek merészebb reformokat is végrehajthatnak.

Az első ország közép és kelet Európában, mely egykulcsos adórendszert vezetett be, Észtország volt. A liberális gazdaságpolitikát követő észt kormány 1994-ben vezette be az egykulcsos adórendszert, mikor az egységes adókulcs 26%-on határozták meg. Az észt adóreformban felhasznált adókulcs relatíve magas, mivel az észt kormány óvatosan közelítette meg az adóreformot. Az észt alkotmány ugyanis előírja a kiegyensúlyozott központi költségvetés szükségességét, ezért az új adórendszernek fiskálisan semlegesnek kellett lennie. A magas adókulcs fokozatos csökkentését viszont már a rendszer bevezetésekor elhatározták, 2005-ben az egységes adókulcs 24%-ra csökkent és 2007-ben további csökkenés várható, amellyel az adókulcs 20%-ra csökken.

Észtország adóreformja hamarosan követőre talált a másik két balti állam személyében. Lettország és Litvánia szintén egykulcsos személyi adórendszert vezetett be 1995-ben,

amelyekben az egységes adókulcsot 25 illetve 33%-ban állapították meg. A balti országok az egykulcsos adórendszer bevezetése mellett további reformokat is bevezettek, melyek nagyban felgyorsították a gazdasági transzformációt ezekben az országokban, és nagyban megnövelték ezen országok versenyképességét. A nemzetközi gazdasági sajtó a balti országokat már röviddel a reformok bevezetése után elnevezte kelet-ázsiai mintára „balti tigriseknek”.

A gazdaságilag fejlett országok gazdasági és politikai elitje a sikerek ellenére sem szentelt sok figyelmet a balti országokban végbement adóreformoknak. Annál nagyobb figyelmet váltott ki viszont Oroszország döntése az egykulcsos adórendszer bevezetéséről 2000-ben. Az eredeti orosz adórendszer bonyolult és kiismerhetetlen rendszer volt (példaként említhető a reformok előtt hatályban lévő 30 szövetségi adó és 170 regionális adó), mely sok kihasználható hiányosságot ún. kiskaput tartalmazott. A magas adókulcsok és a rendszerben lévő kiskapuk lényegesen csökkentették az adórendszer effektivitását, ami az orosz gazdaság gyenge teljesítményével egyetemben csaknem a központi költségvetés összeomlásához vezetett.

Az új orosz adórendszer, mely nagymértékben leegyszerűsödött, legfontosabb része az újonnan bevezetett egykulcsos személyi jövedelemadó. A reformok megszüntették a három eredeti adókulcsot (12, 20 és 30 %) és új egységes adókulcsot hoztak létre, mely merészen alacsony szintre került (13 %). A személyi jövedelemadó reformjához hozzátartozott továbbá az adómentes jövedelmi sáv emelése (3 168 rubelről 4 800 rubelre) és bizonyos jövedelmek magasabb adókulcsa (pl. szerencsejáték).

Az új orosz adórendszer sikere felülmúlta a várakozásokat és nagy érdeklődést váltott ki a nemzetközi gazdasági és tudományos körökben. Az orosz szövetségi adóbevételek dinamikusan növekedtek az új adórendszer bevezetése után, különösen nagy növekedés mutatható ki a személyi jövedelemadóból származó bevételekben. Már az adóreform utáni első évben (2002) mintegy 26%-kal nőtt a személyi jövedelem-adóból befolyt reális adóbevétel és hasonló mértékű növekedés mutatható ki a további években is. Ezzel párhuzamosan csökkent az adócsalás és a korrupció mértéke az adórendszerben.

Az egykulcsos adórendszer oroszországi sikere pozitív példaként szolgált számos további ország számára. Az orosz példát követve Szerbia vezetett be egykulcsos adórendszert 2003-ban (14%-os adókulcs), majd 2004-ben őket követte Ukrajna (13 %) és Szlovákia (19 %), 2005-ben pedig Románia (16 %) és Grúzia (12 %). A sikeres reformok nem csak közép és kelet európai országokat inspiráltak, egykulcsos adórendszer bevezetését tervezi a közeljövőben Guatemala, Salvador, Paraguay és Kirgizisztán is.

Szemmel látható tehát, hogy egykulcsos adórendszer a közép és kelet európai tranzíciós gazdaságokban és a fejlődő országokban kerül bevezetésre. Ez a trend a jövőben is nagy valószínűséggel fennmarad, a gazdaságilag fejlett országokban továbbra is erős az egykulcsos adórendszerrel szembeni társadalmi ellenérzés. Annyi viszont bizonyos, hogy a sikeres adóreformok újraindították az egykulcsos adórendszer témájában a társadalmi vitát a fejlett országokban is, ami jövőbeli reformok magva lehet

3. Szlovák adórendszer és annak reformja 2004-ben

3.1. A szlovák adóreform fő lépései

3.1.1. A szlovák adóreform alapelvei és céljai

A szlovák adóreform véghezvitelének fő célja egy olyan adórendszer kialakítása és működtetése volt, amely motiválja:

- a foglalkoztatást és a munkát
- a vállalkozásokat a beruházások és fejlesztések megtételére
- és ily módon munkahelyteremtésre

A reform az elképzelések szerint hozzájárulhat a dinamikus és fenntartható gazdasági növekedéshez, a lakosság életszínvonalának növekedéséhez, s egyben a társadalmi morál javulásához (IFP [2005]).

Az adóreform előkészítésében alapvetően három elvet követtek, amely a következők (IFP [2005]):

- igazságosság
- hatékonyság
- egyszerűség

Az igazságosság képviselését az új adórendszerben azon elgondolás mentén fogalmazták meg, hogy az adóterhelés társadalmilag elfogadott legyen. Egyrészt a horizontális értelmezés keretein belül az adó mértéke egyenlő kell, hogy legyen egy adott mértékű jövedelemre, a jövedelem forrásától függetlenül, amelynek feltétele az adókulcsok számának csökkentése és a kivételek, illetve engedmények minimalizálása. Másrészt a vertikális megfontolás szerint a magasabb jövedelemmel rendelkezők több adót fizessenek a náluk alacsonyabb jövedelemmel rendelkezőknél, amely kétféleképpen biztosítható, vagy a progresszív marginális adózással, amikor az adó a jövedelem növekedésénél nagyobb mértékben nő, az effektív adó mértéke tehát nő, vagy pedig az arányos adózás révén, amikor az adó a jövedelem növekedésével azonos ütemben nő, az effektív adó tehát konstans. Az igazságosság elvének érvényesítése voltaképpen enyhíti a lakosságon belüli jövedelemkülönbségeket.

A hatékonyság elve lényegében azt mondja, hogy az adórendszert meg kell tisztítani az adókedvezmények és különböző kivételek sokaságától, mert az a társadalmi effektivitást csökkenti, hiszen a termelés és fogyasztás nem csak a kereslet és kínálat által vezérelt. Ugyanakkor ezen elv mentén követhető az adókulcsok csökkentésének és a fizetőkör szélesítésének gondolata is. Az adózás önmagában jóléti veszteség a gazdaság számára, hiszen az befolyásolja a beruházást, megtakarítást és fogyasztást is, ily módon minél nagyobb az adóterhelés, annál nagyobbak a gazdaság számára a költségek.

Minél átláthatóbb és kiszámíthatóbb az adórendszer, annál jellemzőbb rá az egyszerűség. Ez árnyalva az adókulcsok számának és a adótörvények oldalszámának csökkentését jelenti. Ugyanakkor az adózó szempontjából legbonyolultabb kérdés maga az adóalap kiszámításának módja. Minél több a kedvezmény, kivétel és mentesség, annál inkább serkent az adórendszer a spekulációkra és az adóterhelés optimalizálására. Ez egyrészt emeli az adminisztrációs költségeket és csökkenti a kontroll lehetőségeit, ugyanakkor az egyszerűbb rendszer csökkenti a vállalkozások közvetett terheit is.

Az adóreform legfőbb rövidtávú célja a fiskális semlegesség biztosítása volt, azaz, hogy ne következzen be az adóbevételek nagyarányú csökkenése, vagyis az adóbevételek nagysága érdemlegesen ne változzon 2004-ben a reform hatására. Középtávú célként fogalmazták meg a államháztartás konszolidálását, a maastrichti kritériumok teljesítését 2007-re és az euró bevezetését 2009-ben, illetve a kiegyensúlyozott államháztartás kialakítását 2010-re. Hosszú távú fiskális célja a reform megalkotóinak az volt, hogy az államháztartási egyensúly tartásának feltételeit kialakítsák (IFP [2005]).

3.1.2. Az egykulcsos adórendszer bevezetése – főbb pillérek

A 2002 szeptemberében hatalomra jutott jobboldali kormány előtt, miután megtette az első stabilizációs lépéseket, megnyílt a lehetőség a kormányprogramban szereplő változások elindítására. Ezek közül kiemelt szerepet játszott az addig érvényben levő adórendszer reformja, melynek legfontosabb célja a szlovák gazdaság versenyképességének és dinamizmusának növelése volt. A 2004 januárjától hatályba lépett adórendszer messze túlszárnyalta az eredeti elképzeléseket melyek személyi jövedelem adókulcs csökkentésére valamint az egykulcsos adó bevezetésének hatásvizsgálatára szorítkoztak. Az új adórendszer egyszerűbb, átláthatóbb, igazságosabb elődjénél, ami pozitívan befolyásolja a jövőben a vállalkozói és befektetői

környezetet, megteremti az alapját az egészséges gazdasági fejlődésnek valamint az adóalanyokat az adótörvények betartására és nem megkerülésére ösztönzi.

Az adóreformot a következő fő pillérekre fektették le:

- *közvetlen adók közvetett adók felé való eltolása* – a közvetett adok beszedése hatékonyabb, kevesebb adminisztratív terhet jelent, befizetésének megkerülése körülményesebb
- *különböző kivételek és különleges elbírálások eltörlése.* A gyakori törvénymódosítások következtében az adótörvény feleslegesen bonyolulttá és átláthatatlanná vált. A korlátozott átláthatóság sok kiskaput teremtett, a bonyolultság pedig magas fenntartási és ellenőrzési költségeket indukált a rendszerben (csupán a jövedelemadó törvény 37 féle adókulcsot, 90 kivételt, 66 adó alól felmentett jövedelmet és 19 adólapot nem növelő bevételt írt elő – ezek eltörlése lényegesen egyszerűbbé és átláthatóbbá tette az adórendszert) (Szlovák Pénzügyminisztérium, [2005a])
- *alacsony standard adókulcsok valamint az egykulcsos jövedelemadók bevezetése* – a progresszív marginális adó eltörlése lecsökkentette a jövedelemadó torzító hatását és korlátozta a vele párosuló gazdasági demotiváltságot. Miután mindenki egyenlő mércé szerint adózik, a munkaerő az összes bevételi szinten ösztönözve van, ami a termelékenység növekedését eredményezi.
- *az adók gazdasági torzító hatásának minimalizálása.* A torzító hatások nagy része az adópolitika nem fiskális (főként szociálpolitikai) célokra való felhasználására vezethető vissza. A reform a szociálpolitikai célok adópolitikáról való leválasztására törekedett.
- *a bevételek kettős adózásának lehető legkisebb szintre való csökkentése.* Az örökösödési-, ajándékozási adók, valamint az osztalékadó eltörlésével a kettős adózás intézménye lényegében megszűnt. (Szlovák Pénzügyminisztérium [2005b])

3.1.3. Egykulcsos adó versus progresszivitás

A 2004-es adóreform előtti rendszerben különböző adókulcsok és jövedelmi sávok biztosították a progresszivitást, egyben annak az elvnek az érvényesülését miszerint a magasabb jövedelmű csoportok jövedelmük magasabb hányadát fizessék be jövedelemadó formájában. Ez a

megoldás azonban magas és növekedő marginális adókulcsokat eredményezett, melyek negatív hatásai széles körben bizonyítást nyertek (Emes - Clemens [2001]). Carroll, Holtz-Eakin, Rider és Rosen [1998] úgy találta, hogy a magas és növekvő marginális adókulcsok csökkentik a tőkeképződést, mely a hosszú távú gazdasági növekedés kulcs összetevője. Ugyan ez a forrás megállapítja, hogy a magas és növekvő marginális adókulcsok alacsonyabb gazdasági- és jövedelmi növekedéshez vezetnek, alacsonyabb tőkeképződést indukálnak, a szociális jólétet csökkentik valamint az elvártnál alacsonyabb aggregát munkaerő-kínálatot eredményeznek. Dióhéjban megfogalmazva a magas és növekvő marginális adókulcsok negatív hatással vannak a gazdasági növekedésre, mivel akadályokat állítanak a kemény munka, megtakarítások és befektetések elé (a szemléltetést segítő grafikont lásd a mellékletben).

Az egyik leggyakrabban félreértelmezett kérdés az egykulcsos adórendszernek a progresszivitásra ill. a marginális adókra való hatása. A progresszivitás ill. vertikális méltányosság az egykulcsos adórendszerben is elérhető - az egykulcsos adó egyik fő előnye, hogy az adórendszer progresszivitását a magas és változó marginális adókulcsok hátrányos hatásai kiküszöbölése mellett biztosítja. Ez a személyes, adóalapból leírható, nem adóköteles jövedelem adórendszerbe való beépítésével érhető el¹. Ennek a személyes kedvezménynek köszönhetően az alacsonyabb jövedelmű csoportok nem, vagy jövedelmük nagyon kis részét kötelesek adó formájában befizetni, míg a magasabb jövedelműek mind abszolút, mind relatív értelemben több terhet viselnek – jövedelmük nagyobb részével járulnak hozzá a teljes adóbevételhez. A rendszer másik nagy előnye, hogy a progresszivitás egyenlő (Szlovákiában 19%-os) marginális adó mellett valósul meg², ezzel elejét veszi a spekulációnak, nagyobb munkateljesítmény hátráltatásának és a magas és növekvő marginális adókulcsok fent leírt számos hátrányos hatásának.

3.1.4. Egyszerűsödött a szlovák adórendszer

A megreformált adórendszer egyszerűbb és áttekinthetőbb elődjénél. Az ebből fakadó előnyök ugyan nehezen számszerűsíthetők, az azonban vitathatatlan, hogy számtalan kivétel és különleges elbírálás eltörlésével az adórendszer gazdasági torzító hatása lényegesen csökkent. Ezen kivételek és különleges elbírálások kiiktatása a rendszerből több előnnyel jár:

¹ Szlovákiában a létminimum 19,2-szerese

² Lásd Mellékletek

- hatékonyabb erőforrás allokációt biztosít – megerősödött a piaci mechanizmusok szerepe az adótörvény általi „motivációval” szemben. A különböző adókulcsok - legyen a megkülönböztetés az adóalap (például a személyi jövedelemadónál a jövedelem nagysága) vagy a bevételfajta (például a tőkenyereségadó alacsonyabb adókulcsa, mint a jövedelemadóé) vagy az adóalanyok közti megkülönböztetések (például egyes befektetők, szektorok előnybe helyezése), az adóalanyokat arra ösztönözte, hogy bevételüket alacsonyabb adókulccsal terhelt csoportba tolják, időben széttagolják esetleg más, kivételezett szektorokba helyezték, így „optimalizálva” az adóterheiket.
- az egyes adónemeknek szélesebb adóalapot biztosít – ez magasabb adóbevételeket generál, így lehetővé teszi az adókulcsok csökkentését.
- átláthatóságot biztosít – több kivétel valójában adókiadás volt, a közpénzek áramlása a kivételezett szektorokba. (Moore [2005], p. 11-12.)

A jövedelemadó egyszerűsödése feloldotta az üzleti élet egyik legnagyobb akadályát: a Szlovákiában működő vállalatok körében végzett felmérések az adórendszer komplexitását, és az adótörvények gyors változásait jelölték meg az egyik legnagyobb visszatartó erőként a vállalati szférában. (Szlovák Pénzügyminisztérium, [2005b])

A kormány várakozásai szerint az alacsony adókulcsok és az átlátható adórendszer elejét veszi az adófizetés megkerülésének ill. az adócsalásnak, az adóreform pozitívan hat majd a vállalati környezetre közép- és hosszú távon valamint a közvetlen külföldi tőkebefektetések beáramlásának egyik fő ösztönzője lesz a jövőben. Mindezen hatások összessége az adóbevételek emelkedését eredményezhetik az adókulcsok nominális értékének csökkenése ellenére. (Szlovák Pénzügyminisztérium, [2005b])

3.1.5. Közvetlen adók

A legnagyobb jelentőséggel bíró változás a jövedelemadók terén az egykulcsos adó bevezetése volt, mely mind a fizikai, mind a jogi személyekre vonatkozik. (Zákon č. 595/2003 Z.z.) Az így keletkezett egy, 19%-os marginális adókulcs magában hordozza az egyenes adó előnyeit, viszont az adóalapból leszámlázható (nem adóköteles) jövedelemnek köszönhetően az effektív adókulcs enyhe progresszivitást mutat: az alacsonyabb jövedelműek lényegében nem, vagy nagyon kevés adót fizetnek, míg a magas jövedelem 19%-on adózik.

A reform keretében több kis-adót töröltek: 2004 január 1-étől az ajándékozási valamint az örökösödési adó (Zákon č. 554/2003 Z.z. §19), 2005 januárjától a ingatlan átíratási adó került

eltörlésre. (Zákon č. 554/2003 Z.z. §18). A két fő érv ezen adók megszüntetése mellett az elhanyagolható részesedésük az állami bevételekben valamint a vagyon többszörös adóztatása volt.

3.1.5.1. Személyi jövedelemadó

Az új adótörvény lényegesen leegyszerűsítette és ezzel átláthatóbbá tette a jövedelemadózást: megszüntette a jövedelem adózásának 21 módját, mely a régi rendszer alatt volt érvényben, beleértve az öt személyi jövedelemadó kulcsot (10%, 20%, 28%, 35% és 38%). (Zákon č. 366/1999 Z.z.)

Az egyszerűség és átláthatóság megteremtése érdekében a kivételek, speciális adóalapok és adókulcsok többségét megszüntették. A kisvállalkozók számára kialakított egyszerűsített adózási formákat eltörölték (Zákon č. 595/2003 Z.z.), az egyösszegű költségleírás lehetősége viszont megmaradt³.

Az adóreformban hátrányosan érintett alacsonyabb jövedelmű rétegek kompenzálása érdekében jelentősen megnövekedett az adóalpból leszámítható jövedelem mértéke (/fő/év): a 2003-ban érvényes SKK 38 760-ról (EUR 10154) (Zákon č. 366/1999 Z.z.) a létminimum 19,2-szeresére⁵ (ez 2004-ben SKK 80 832-t (EUR 2117-t6) tett ki). Az adóalannyal egy háztartásban élő, adóköteles jövedelemmel nem rendelkező házastársra leírható összeg ugyancsak SKK 80 832 (Zákon č. 595/2003 Z.z. §11) a 2003-ban érvényes az SKK 12 000-val szemben (Zákon č. 366/1999 Z.z.). Amennyiben a házastárs adóköteles jövedelme nem éri el a SKK 80 832-t, az adóalany házastársára a két összeg különbségét írhatja le az adóalpból (Zákon č. 595/2003 Z.z. §11).

Megváltozott a gyermekek után leszámítható adókedvezmény is: 2003-ban SKK 16 800-t lehetett leírni az adóalpból gyermekeként évente (Zákon č. 366/1999 Z.z.), 2004-ben ez SKK 4800 adó bónuszra változott, mely a fizetendő adó összegét csökkenti. Amennyiben az adóalany jövedelme meghaladta a mindenkor minimálbér hatszorosát, a gyermek után járó bónuszt ill. ennek a fizetendő adóval módosított részét készhez kapja. Ez az intézkedés a munkanélküliség

³ Az összbevétel 25%-a egy összegben leírható, kisiparosok az adóalap 60%-át írhatják le költségként Zákon č. 595/2003 Z.z. §6)

⁴ A Szlovák Nemzeti Bank 2005. szeptember 12-től érvényes deviza árfolyama alapján

⁵ Az eredeti tervzet szerint az adóalpból levonható, nem adóköteles jövedelem nagyságát úgy kellett volna meghatározni, hogy a 19%-os egykulcsos adó bevezetése után egyik jövedelmi réteg se fizessen több adót, mind a régi rendszer alatt fizetett volna azonos feltételek mellett. Az eredetileg javasolt SKK 81 300 személyi leírás helyett a parlament azonban SKK 80 832 hagyott jóvá. E feltételek mellett az adófizetők egy szűk keresztmetszete hátrányosan érintett az előző rendszerhez képest.

⁶ A Szlovák Nemzeti Bank 2005. szeptember 12-től érvényes deviza árfolyama alapján

csökkentésére irányul, hiszen az adóbónuszra csak az jogosult, aki önálló vállalkozásból vagy munkaviszonyból származó jövedelemmel rendelkezik. Érdekes vonás, hogy a törvény nem tesz különbséget hazai ill. külföldről származó jövedelem között⁷, ezzel ösztönözve a munkaerő mobilitást országon belül és külföldre egyaránt. (Zákon č. 595/2003 Z.z. §33 (1))

A személyi jövedelemadó főbb lényegi változásai 2003-2004-ben

	2003	2004
Adókulcsok	10%, 20%, 28%, 35%, 38%	19%
adóalaptól leírható, nem adóköteles bevétel	SKK 38 760	SKK 80 832
gyermek utáni kedvezmények	SKK 16 800 – az <i>adóalapot</i> csökkenti	SKK 4 800 adó bónusz mely az <i>adóból</i> számítható vissza
adóköteles jövedelemmel nem rendelkező, ill. alacsony jövedelmű házastárs utáni kedvezmények	SKK 12 000	SKK 80 832

Forrás: Zákon č. 366/1999 Z.z., Zákon č. 595/2003 Z.z. §11

3.1.5.2. Vállalati jövedelemadó

A vállalati jövedelemadó kulcs 25%-ról 19%-ra mérséklődött.(Zákon č. 595/2003 Z.z. §15) Ugyanakkor az új rendszerben a 15%-os osztalék adó eltörlésre került⁸ megszüntetve ezáltal a befektetésekből és tőkenyereségből származó bevételek kettős adózását. A befektetésekből származó jövedelem csupán egyszer, a vállalati nyereség szintjén kerül adózásra.

Az adókulcs csökkentés mellett az új adótörvény több olyan részletet is tartalmaz, melyek az adóalap nagyságát befolyásolják. A törvényhozók a vállalat valós költségei és az adótörvények az adóalapot csökkentő költségekként kezelt tételei közti különbségek minimalizálására törekedtek. A veszteség adóalaptól való leírásának módja lényegesen változott: a törvény már

⁷ Feltétel viszont, hogy az állandó lakhelye az adóbónuszt igénylő adóalanynak a Szlovák Köztársaság területén legyen (Zákon č. 595/2003 Z.z §33 (10))

⁸ Nincs az osztalékadó eltörlésre vonatkozó törvény, egyszerűen “kimaradt” a törvényből

lehetővé teszi az egész veszteség leírását a veszteség keletkezését követő legfeljebb öt éven belül⁹. (Zákon č. 595/2003 Z.z. §30)

3.1.5.3. Helyi adók

Az adóreformot fiskális decentralizáció követte, mely a helyi adók jelentős strukturális változását eredményezte. A decentralizáció eredményeképp a helyi önkormányzatok fiskális hatásköre lényegesen bővült. A törvény nyolc helyi adó¹⁰ és egy helyi illeték kirovására jogosítja fel, és csak egyre kötelezi¹¹ az önkormányzatokat. A törvény nagy szabadságot biztosít az önkormányzatoknak a hatáskörükbe tartozó illetékek és adók nagyságának meghatározásában. (Zákon č. 582/2004 Z.z) Mindezekon felül a személyi jövedelemadó 70,3%-a illeti a helyi önkormányzatokat, 23,5%-a a nyolc regionális önkormányzatot, 6,2%-a pedig a központi költségvetésbe vándorol.

3.1.6. Közvetett adók

A törvénytervezet megalkotói számolt a közvetlen adók esetében bevezetett viszonylag alacsony adókulcsok az állami bevételekre tett negatív hatásával. Az így kiesett bevételeket a kormány az adóterhek közvetett adók felé való eltolásával ellensúlyozta.

3.1.6.1. Hozzáadott érték adó

Az adóreform előtt Szlovákiában két hozzáadott érték adó (HEA) kulcs létezett: a standard 20% és a 14%-os csökkentett adókulcs (Zákon č 289/1995 Z.z.). 2004 januárjától a csökkentett HEA kulcsot teljesen eltörölték és egy egyesített, 19%-os, adókulcsot vezettek be minden termékre és szolgáltatásra egyaránt (Zákon č 222/2004 Z.z.). A 14%-os csökkentett adókulcs eredetileg szociálpolitikai célokat szolgált, de hatékonysága komoly kétségeket ébresztett. Nem utolsó sorban az adókulcsok egyesítése a kedvezőbb adókulcson való elszámolásra irányuló spekuláció lehetőségének kizárását is megcélolta. (Mikloš [2005], p.14)

⁹ Ezidáig a törvény szerint a veszteséget öt év alatt, egyenletesen lehetett leírni, évente legfeljebb az adóalap nagyságáig, a leírás harmadik, negyedik és ötödik évében a leírás csak akkor volt lehetséges, amennyiben az adóalap meghaladta a 150 000 Sk-t. A leírás további feltétele volt, hogy a leírt veszteség nagyságának megfelelő összeget a vállalat a következő adózási időszakban beruházásra használja fel

¹⁰ Ezek közül a legjelentősebbek az ingatlanadó valamint a gépjárműadó

¹¹ Szemét elszállítási illeték

3.1.6.2. Fogyasztási adó

A fogyasztási adók emelése egyrészt az EU jogharmonizáció részeként jött létre, másrészt viszont a közvetlen adók csökkentése miatt kiesett állami bevételeket kívánta ez úton a kormány kompenzálni. Az emelések mértéke minden esetben meghaladta az EU által megszabott értékeket, kivéve a dohánytermékek esetét. Az első eredmények azt mutatják, hogy a fogyasztási adótörvény módosulása és a feltételek szigorítása visszafogták az adócsalás mértékét, ami többek között a megnövekedett fogyasztási adó bevételben mutatkozik meg. (Mikloš [2005], p.14)

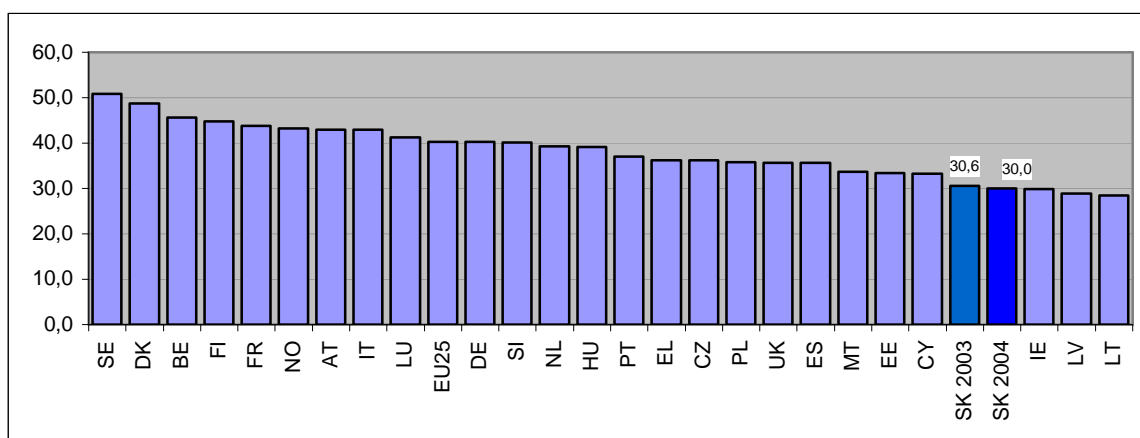
3.2. Az adóterhelés alakulása az adóreformok után

3.2.1. Teljes adóterhelés

Az adóreform nemcsak a rendszer szerkezetén változtatott, hanem az adóterhelésen is, úgy makro- mint mikrogazdasági szempontból. Az adóterhelés nagyságát a fizetett adók és járulékok GDP arányában (teljes adóterhelés) mérik.

Szlovákia a 25 EU tagállam között 2003-ban a negyedik legalacsonyabb teljes adóterheléssel rendelkező ország volt a maga 30,6%-ával, ugyanakkor 1995 és 2003 között a legnagyobb mérséklést éppen Szlovákia vitte véghez, amikor adóterhelés a GDP 9,9%-ában csökkent, az adóreform hatására pedig összességében 10,5%-kal (IFP [2005]).

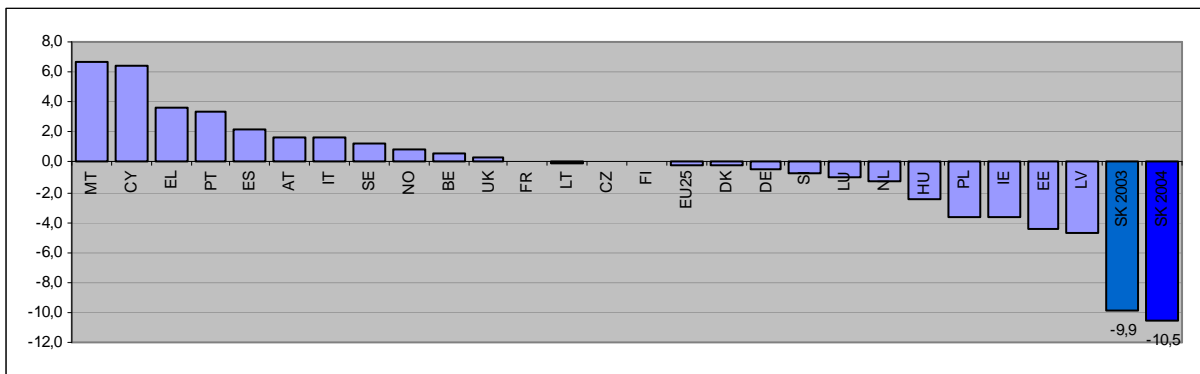
Teljes adóterhelés a GDP %-ában 2003-ban (ESA 95)

Forrás: Eurostat, Pénzügyminisztérium (SR)

Fontos megemlíteni az adók progresszivitását, mivel a személyi jövedelemadó az egyetlen adónem a szlovák adórendszerben, amely progresszivitással bír, ugyanakkor az OECD országai között épp ennek az adónemnek az aránya a legkisebb az adóbevételek közt. Ezzel ellentétben a szociális juttatások rendszerénél a terhelés meg lett határozva, ennek eredményeképpen annak regresszív hatása mellett a magasabb jövedelmek adóterhelésének csökkenése fokozatosan csökkent.

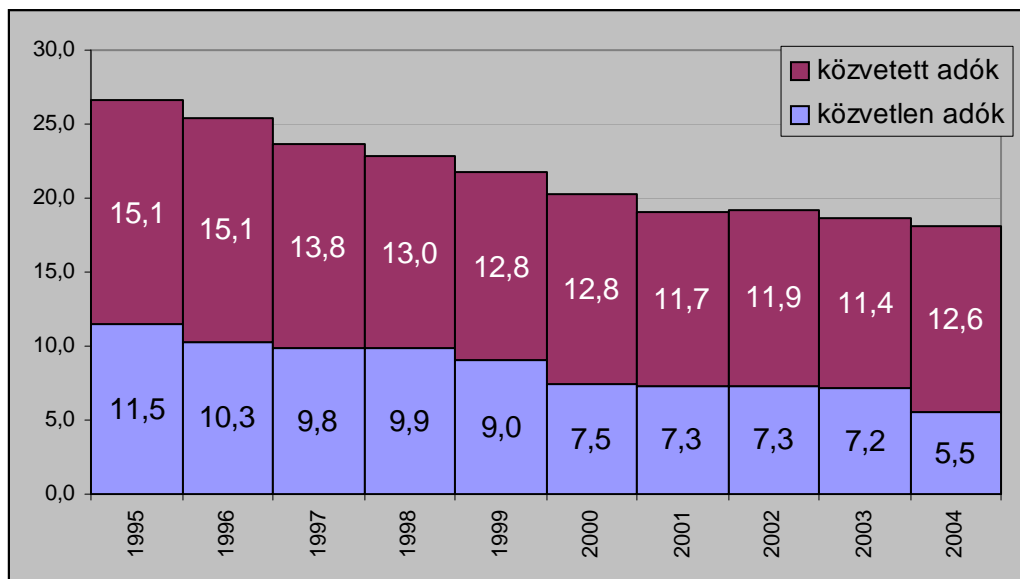
A teljes adóterhelés változása 1995 és 2003 között a GDP %-ában (ESA 95)

Forrás: Eurostat, Pénzügyminisztérium

Érdeemes egy pillantást vetni az adóterhelés szerkezetének változására, ha abba nem számítjuk bele a szociális járulékokat. 1995 és 2004 a közvetlen és közvetett adók GDP-aránya 8,6%-kal a GDP 26,6%-áról 18,1%-ra mérséklődött, 2003-hoz képest pedig 0,5%-kal, ami egyértelműen mutatja az adózás elmozdulását a közvetett adók irányába (IFP [2005]).

A közvetett és közvetlen adók aránya 1995 és 2004 között a GDP %-ában (ESA 95)

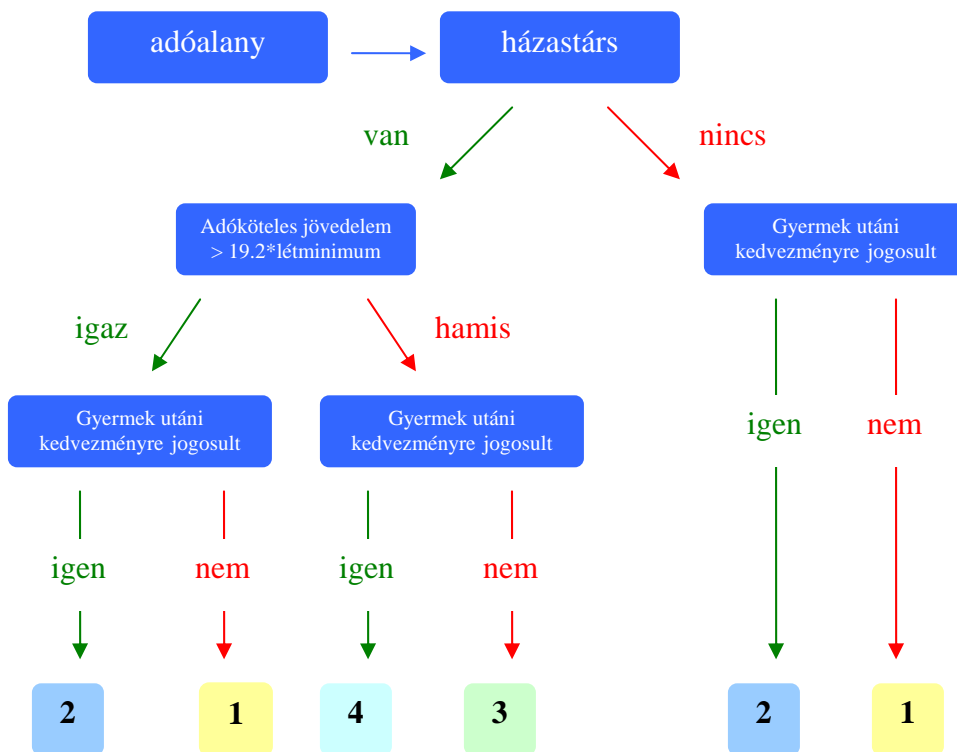
Forrás: Eurostat, Pénzügyminisztérium (SR)

2004-ben a vizsgált adóterhelés szerkezete hangsúlyosan megváltozott, s a közvetlen adók aránya 30,6% volt, míg a közvetetteké 69,4%, amely 8%-os csökkenés 2003-hoz képest. Az EU 25-ök közt Szlovákia ezzel a legnagyobb arányeltolódással rendelkezik (IFP [2005]).

3.2.2. A lakosság adóterhelése

Az adóreform átfogó, minden adónemet érintő változást hozott, hatásai ebből adódóan a társadalom minden szintjén érezhetőek. Az adóreform lakosságra való hatásai statikus és dinamikus szemszögből is vizsgálhatóak. Először a statikus nézetet elemezzük: ugyanazon adóalapra applikáljuk a 2003-as ill. 2004-es személyi jövedelemadó törvényeket. A dinamikus nézet esetében az infláció valamint a nominális jövedelmek növekedésével is számolunk.

A hatásvizsgálatot négy különböző csoporton végeztük, a következő séma szerint¹²:

A számításoknál az alábbi, törvényben meghatározott feltételekből indultunk ki:

Adóalapot módosító tételek	2003	2004
A1 Adóalapból levonandó, nem adóköteles jövedelem	38 760 Sk ¹³	A létminimum 19,2-szerese (számszerűleg 2004-ben: 80 832 Sk)
Házastárs utáni kedvezmény ($B1 < A1$, ahol B1 a házastárs adóköteles jövedelme)	12 000 Sk	80 832 Sk – B1

¹² A kék mezők választási lehetőségek, melyek lehetséges kimenetelét a piros (az állítás hamis) ill. zöld (az állítás igaz) nyilak jelölik. Vegyünk egy példát: amennyiben az adóalanyknak van házastársa, a „házas társ“ kék mezőtől a zöld nyíl mentén haladunk tovább, míg a következő lehetőségig (kék mezőig) nem jutunk, ahol újabb választás elé kerülünk. Az eljárást addig folytatjuk, míg valamely csoporthoz nem érünk. (A csoportok 1-4 számokkal vannak jelölve. Az azonos számok értelemszerűen azonos csoportot jelölnek.)

¹³ Amennyiben az adóalany egészségileg károsult, a kedvezmény a következők szerint módosul:
 részlegesen invalid: A1+ 8 400 Sk
 teljesen invalid: A1+ 16 800 Sk
 egészségileg súlyosan károsult: A1+ 48 000 Sk

Adóalapot módosító tételek	2003	2004
C1 Gyermekek ¹⁴ utáni kedvezmény	16 800 Sk / gyermek ¹⁵	-
Adót módosító tételek	2003	2004
C2 Gyermekek utáni kedvezmény	-	4 800 Sk / gyermek ¹⁶

Forrás: Zákon č. 366/1999 Z.z., Zákon č. 595/2003 Z.z. §11

	2003			2004
	Sk -tól	Sk -ig	adó	
Adókulcsok	0	90 000	10%	19%
	90 000	180 000	9 000 Sk + 20% a 90 000 Sk-t meghaladó összegből	
	180 000	396 000	27 000 Sk + 28% a 180 000 Sk-t meghaladó összegből	
	396 000	564 000	87 480 Sk + 35% a 396 000 Sk-t meghaladó összegből	
	564 000	∞	146 280 Sk + 38% a 564 000 Sk-t meghaladó összegből	

Forrás: Zákon č. 366/1999 Z.z., Zákon č. 595/2003 Z.z.

3.2.2.1. Statikus nézet

A négy vizsgált csoportból egy-egy, a társadalomra jellemző esetet ragadtunk ki, melyet grafikonokon keresztül szemléltetünk. Az egyes grafikonok az adó nagyságát az adóalap¹⁷ függvényében ábrázolják (lásd Mellékletek).

¹⁴ A kedvezmény feltétele: az adóalany eltartott gyermekével egy háztartásban éljen

¹⁵ Amennyiben a gyermek ZTS, a kedvezmény az eredeti kétszeresére módosul

¹⁶ A kedvezmény feltétele: az adóalany rendelkezik legalább a minimálbér hatszorosának megfelelő vállalkozásból ill. munkaviszonyból származó jövedelemmel.

¹⁷ Az adóalap a kötelező járulékokkal csökkentett jövedelem

Az adóreform következményeképpen az előzőekben leírt négy csoport közül csupán egy, az első csoportba tartozó adóalanyok egy szűk keresztmetszete érintett hátrányosan. A 2004-ben ill. 2003-ban befizetendő adó közti különbség így sem jelentős: a leghátrányosabb esetben is alig haladja meg az évi 100 Sk-t. A maradék három csoportba sorolható adóalanyok mindegyikét az adóreform pozitívan érintette, tehát a 2003-as évhez viszonyítva ugyanabból az adóalapból kevesebb személyi jövedelemadó befizetésére kötelesek – köszönhető ez az adókedvezmények jelentős növekedésének valamint (magasabb jövedelmű adóalanyoknál) a személyi jövedelemadókulcs módosulásának. A múltban az adókedvezmények hosszabb ideig változatlan szinten tartása az adóterhelés növekedését idézte elő: a jövedelmek növekedésével az adóalanyok magasabb adózási sávokba kerültek, míg az adókedvezmények változatlanok maradtak. Az új személyi jövedelemadó-törvény feloldotta ezt a problémát: az adóleírások nagyságát a létminimum összegéhez kötötte, mely a jövedelmek növekedésével évről évre módosul.

Amennyiben az adóalany legalább egy eltartott gyermek után adókedvezményre jogosult, a jövedelemre való tekintet nélkül jövedelme nagyobb részét kapja kézhez, mint változatlan feltételek mellett 2003-ban. A gyermekek számának növekedésével a pozitív hatások egyre markánsabbak. Azok az adóalanyok, akiknek az adóalapjukból számított adó nem haladja meg az általuk igényelhető adóbonusz összegét, a két összeg különbségét kézhez kapják, ami ezen csoportok esetében negatív effektív adókulcsot indukál. Megfigyelhető továbbá, hogy a magasabb jövedelműek esetében az adóalap növelésével a 2003-ban ill. 2004-ben fizetendő adó összege jelentősen elválík egymástól. A rendszer kritikussai ebben elsősorban a magasabb jövedelműek előnyös megkülönböztetését, míg lelkes hívei ezen rétegek adódiszkriminációjának csökkenését ill. megszűnését látják.

3.2.2.2. Dinamikus nézet

A gazdaság növekedését figyelembe véve a statikus vizsgálatban előállt kép némiképp módosul: a nominális jövedelmek növekedése ellensúlyozta a statikus vizsgálat szerint hátrányosan érintett csoport veszteségeit. Az IFP¹⁸ számításai szerint 2004-ben a munkavállalók tiszta reáljövedelme nem csökkent, sőt a munkavállalók nagy része a reform bevezetésével nyert – elsősorban a gyermeces családok.

¹⁸ Inštitút finančnej politiky

A nettó jövedelem változása – 2004 (%-ban kifejezve)

	STATIKUS MEGKÖZELÍTÉS		DINAMIKUS MEGKÖZELÍTÉS		
	SZJA és járulékok	SZJA és közvetett adók	SZJA és járulékok	Jövedelem reális növekedése	
				%-ban	Sk-ban

Adóalany

Minimálbér	3,5	1,4	11,7	3,1	561
Átlagkereset	-0,4	-2,4	8,4	0,9	963
az átlagkereset háromszorosa	6,5	4,5	16,4	8,3	5050

Család

munkavállaló (átlagkereset) + 2 gyermek	2,7	0,7	11,7	3,9	1433
munkavállaló (átlagkereset) + adóköteles jövedelemmel nem rendelkező házastárs + 2 gyermek	7,8	5,7	17,1	8,9	2613
munkavállaló (átlagkereset) + házastárs (átlagkereset)+ 2 gyermek	2,9	0,9	13,8	5,9	836

Forrás: Inštitút finančnej politiky

Egyedül a közvetlen adók vizsgálatából természetesen nem lehet egyértelmű következtetéseket levonni az adóreform lakosságra gyakorolt hatásairól. A jövedelem adó terheinek csökkenéséhez a másik oldalon a hozzáadottértékadó kedvezményes kulcsának valamint a fogyasztói adóknak az emelése párosul, melyek beépülve a fogyasztói árakba csökkentették a reáljövedelmek vásárló erejét. Ezt a negatív hatást azonban a reáljövedelmek emelkedése az adóalanyok jelentős részénél ellensúlyozta.

Külön figyelmet érdemel a szociálisan gyengébb ill. veszélyeztetett csoportok helyzete, mint a nyugdíjasok, minimál bérből élők, munkanélküliek és nagycsaládosok.

A 2004-ben a minimálbért kereső adóalanyok tiszta jövedelme a személyi jövedelemadótörvény változásának következtében 11,7%-al növekedett. Az alacsony jövedelmű

rétegeket érintő infláció 2004-ben 8,3%-ot tett ki, tehát ennek a csoportnak ténylegesen 3,1%-al javult a jövedelmi helyzete. A nyugdíjasokat közvetlenül nem érintette a személyi jövedelemadó változása¹⁹. A nyugdíjak valorizációjának valamint az egyösszegű kompenzálásnak köszönhetően ezen csoport tagjainak a reáljövedelme 0,4%-al növekedett. (IFP [2005]) A saját számításaink, hasonlóan a más gazdasági kutatásokhoz (Moore [2005]), (IFP [2005]) világosan azt mutatják, hogy azok a családok, ahol legalább egy szülő dolgozik a reform javított helyzetükön.

3.2.3. A tőkejövedelem adóterhelése

A tőkejövedelem adóterhelését háromféleképpen mutatjuk be. Először a törvény által meghatározott adómérték változását követjük nyomon, amely megmutatja, mekkora adóvonzata van a jogi személy jövedelmének. Makrojellegű vizsgálat az, amikor egyes viszonyszámokon keresztül szemléljük az effektív adóterhelést. Végül megvizsgáljuk a tőkejövedelmek adóterhelését mikroszempontról is, bemutatva azok a különböző tőkejövedelmek valós adóvonzatát.

Az adóreform nyomán eltörölték az osztalékadót a kettős adózás elkerülése végett, amely azt eredményezte, hogy a jogi személyek jövedelmének összadózása 17,3%-kal csökkent 2003-hoz képest (IFP [2005]):

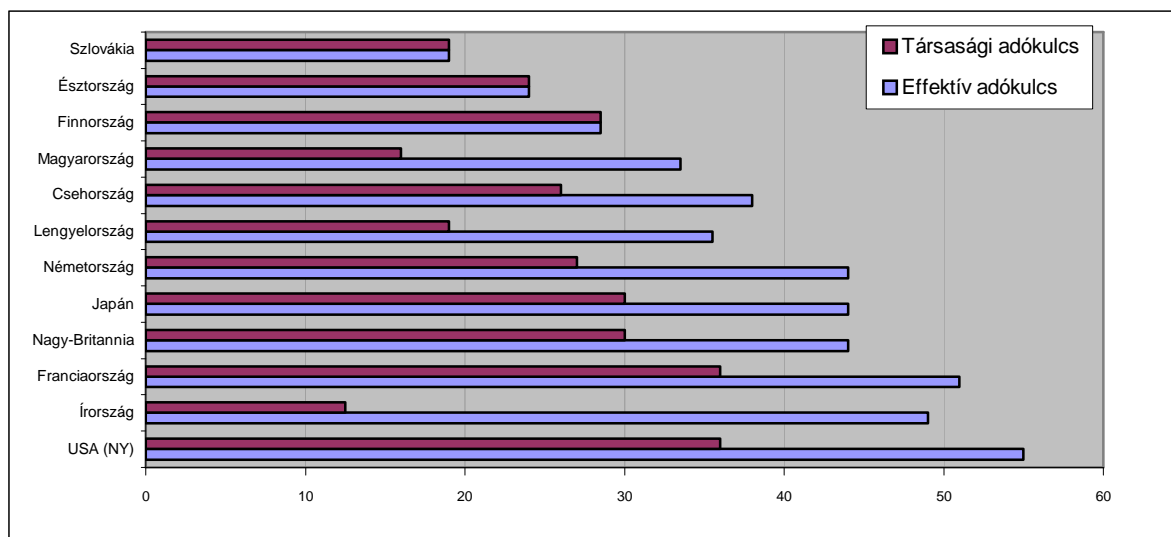
%	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Társasági adókulcs	45,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	29,0	29,0	25,0	25,0	19,0
Osztalékadó	25,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	0,0
A megtermelt jövedelem teljes adóterhe	58,8	49,0	49,0	49,0	49,0	49,0	49,0	39,7	39,7	36,3	36,3	19,0

Forrás: Inštitút finančnej politiky (IFP)

Az alábbi ábrával szemléltetjük az egyes kiválasztott országok társasági, illetve effektív adózását, ugyanakkor megemlítendő, hogy nemzetközi viszonylatban az adatok nem feltétlenül az effektív adómértéket mutatják, hiszen országonként változó adókedvezmények élnek.

¹⁹ A nyugdíj nem számít adóköteles jövedelemnek

Egyes kiválasztott országok társasági, illetve effektív adókulcsai 2004-ben

Forrás: Pénzügyminisztérium (SR)

Makrojellegű szemléletben a következő ábra mutatja be az effektív adókulcs alakulását Szlovákiában. Az első sorban az költségvetés adóbevételei és a jogi személyek bevételeinek aránya, míg a másodikban az adóbevételek és a jogi személyek pozitív üzleti eredményének aránya szerepel.

Az effektív adókulcs becslése jogi személyek esetében

<i>millió Sk</i>	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Üzleti eredmény (1)	75 033	72 989	66 238	64 994	99 585	129 795	135 633	192 980	213 650
Adóalap (2)	77 492	78 530	71 450	70 187	98 169	106 455	134 737	163 552	210 208
Nyereséges jogi személyek száma	18 122	20 837	21 848	22 211	26 078	32 040	36 057	37 488	43 191
Veszteséges jogi személyek száma	NA	NA	NA	NA	32 468	31 056	30 935	33 440	34 138
Adóbevételek	25 939	25 348	26 605	24 991	26 146	23 967	29 689	33 638	33 664
Effektív adókulcs (1)	34,6%	34,7%	40,2%	38,5%	26,3%	18,5%	21,9%	17,4%	15,8%
Effektív adókulcs (2)	33,5%	32,3%	37,2%	35,6%	26,6%	22,5%	22,0%	20,6%	16,0%

Forrás: Statisztikai hivatal (ŠÚ-SR), Pénzügyminisztérium (SR)

Mindkét esetben az arányok csökkenésének lehetünk szemtanúi, ugyanakkor jellemző, hogy rövidtávon ingadoznak az értékek, s a mutató értékének emelkedése nem feltétlenül jelenti az adóterhelés tényleges emelkedését.

Az átlagos effektív adókulcs a tőkejövedelmek tekintetében 2004-ben 5,4%-os csökkenést mutatott²⁰, ezzel Szlovákia EU-szinten az ötödik helyen szerepel az adóterhelés terén. Feltételezik,

²⁰ ZEW Institute, 2004, Company Taxation in the New Member States

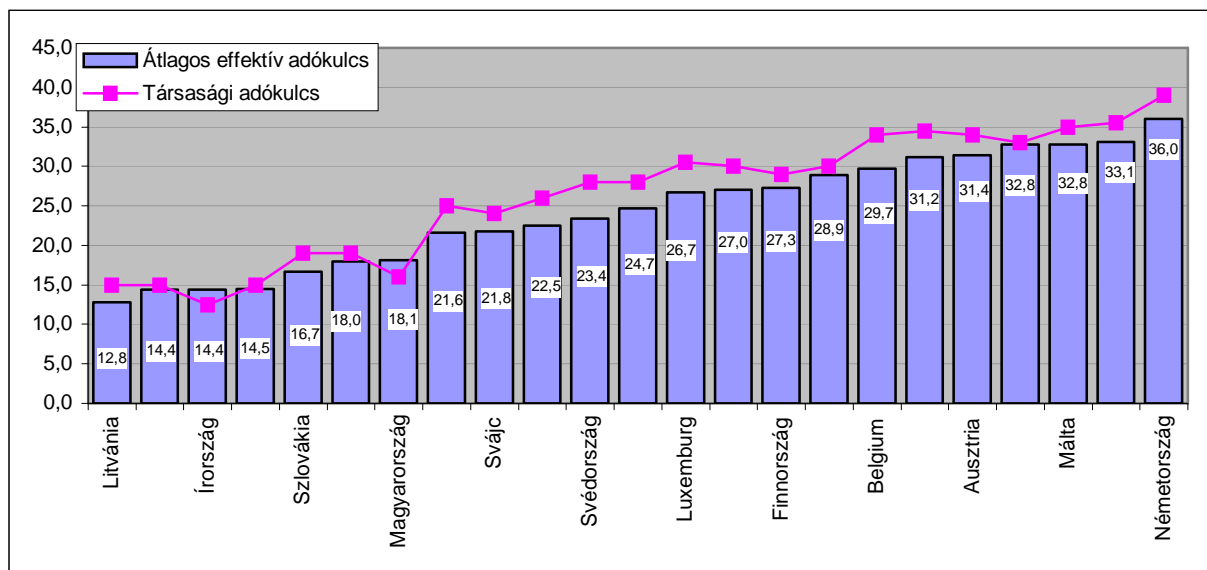
hogy az alacsony mutató nem csak a beruházásokat, de a magánszektor aktivitását és a tőkeallokációt is serkenti.

A jogi személyek jövedelmeinek átlagos effektív adókulcsa Szlovákiában (%)

	2003	2004
Teljes átlagos effektív adókulcs	22,1	16,7
Átlagos adókulcs a finanszírozás forrása szerint		
Fel nem osztott nyereség	25,0	18,9
Értékpapír-kibocsátás	25,0	18,9
Hitel	16,3	12,3
Átlagos adókulcs eszköztípus szerint		
Épületek	21,3	15,5
Immateriális javak	20,5	15,6
Berendezések és gépek	20,9	15,9
Pénzügyi eszközök	24,6	18,7
Készletek	23,3	17,7

Forrás: Pénzügyminisztérium (SR)

Végül a következő grafikon teljes átlagos effektív adókulcs mikroszintű eredményeit mutatja nemzetközi összehasonlításban:

Forrás: Jacobs, O.H., Ch. Spengel, M. Finkenzeller, M. Roche: Company Taxation in the New Member States, 2003 first edition, 2004 second edition, Ernst and Young and ZEW, Manheim/Frankfurt; OECD (ZEW Economic Studies Vol. 28), OECD Tax Database (Table II.1), Pénzügyminisztérium (SR)

4. Az adóreformok politikai és gazdasági háttere és hatása Szlovákiában

4.1. Az adóreformok politikai háttere Szlovákiában

Már elmítésre került, hogy egy esetleges adóreformhoz (és főleg az egykulcsos személyi jövedelemadó bevezetéséhez) nagy bátorságra és előrelátásra van szükség a politikai elit részéről. Manapság a kormányzás leggyakoribb formája több párt koalíciója, nagyon fontos ezért, hogy a koalícióban résztvevő összes párt magáévá tegye a reformprogramot és ne hátráltassa a reformokat.

Szlovákiára is jellemző, hogy az ország létrejötte óta koalíciók kormányoznak. A Vladimír Mečiar kormánykoalíció (1994-1998) baloldali populista beállítottságú volt, liberális gazdasági reformokról ezért szó sem lehetett ebben a kormányzati ciklusban. A helyzet 1998-ban változott, mikor a jobboldali politikai erők nyerték a választásokat és alakítottak kormányt. A parlamenti többség megszerzése érdekében azonban a jobboldali pártok szövetségre kényszerültek a Demokratikus Baloldal Pártjával (Strana demokratickej Lavice – SDL), mely a Szlovák Kommunista Párt utódpartja volt, s mint ilyen természetesen a baloldali szocialista eszméket követte.

Az ideológiailag egymástó merőben különböző pártok koalíciója rányomta a bélyegét a Mikuláš Dzurinda nevével fémjelzett első kormányra (1998-2002). Komolyabb gazdasági reformok nehezen születtek, ugyanis a baloldal félt népszerűségének elvesztésétől. Születtek ugyan fontos reformok (a bankszektor restrukturalizációja vagy a stratégiai vállalatok privatizációjának elindítása), de az egykulcsos jövedelemadó bevezetése ebben a kormányzati ciklusban sem került terítékre.

A 2002-ben megtartott választásokon váratlan eredmény született, mikor a jobboldali és liberális pártok meglepő parlamenti többséget szereztek. Az új kormánykoalíció négy pártból állt össze (Szlovák Kereszténydemokratikus Únió, Magyar Koalíció Pártja, Kereszténydemokrata Mozgalom és az Új Polgár Szövetsége), melyek egyaránt jobboldali gazdasági eszméket vallottak. A jobboldali pártok koalíciója természetesen kedvezett a gazdasági reformterveknek is, melyeket az összes párt támogatta.

Az új kormány hatalomralépésével, melyet ismét Mikuláš Dzurinda vezetett, megnyílt az út az adóreformok előtt is. Fontos volt, hogy az egykulcsos személyi jövedelemadó terve több jobboldali párt (Demokrata Párt és a Kereszténydemokrata Mozgalom) választási programjában is szerepelt és később a reformelképzeléseket átvette a legerősebb jobboldali párt – a Szlovák

Kereszténydemokratikus Únió is. A 2003. év folyamán a koalíciós pártok fokozatosan végső formába öntötték az adóreformok egyes elképzeléseit és a változások a parlamentben is probléma nélkül elfogadásra kerültek. Az adóreformok kidolgozásának fontos alakja Ivan Mikloš pénzügyminiszter volt, aki egyben a Szlovák Kereszténydemokratikus Únió egyik legbefolyásosabb politikusa is. A progresszív adóreformok 2004 január elsején léptek érvénybe, és ezzel Szlovákia bekerült a legmerészebb és legprogresszívabb reformokat végrehajtó országok csoportjába.

4.2. A szlovákiai adóreformok hatása a gazdasági mutatókra és a költségvetésre

4.2.1. Az adóreform hatása az állami költségvetésre

Minden adóreform fontos követelménye, hogy fiskálisan semleges legyen, azaz az adóreform bevezetése után a költségvetés adóbevételei ne csökkenjenek. Különösen fontos ez az közép európai új EÚ tagországokban, melyek célul tűzték ki az euró bevezetését. A közös európai valuta bevezetésének ugyanis alapvető feltétele a költségvetési stabilitás – az államháztartás hiánya nem haladhatja meg a 3%-ot.

Ez volt a szlovák adóreform egyik kiindulópontja is, mivel a szlovák kormány az euró mielőbbi bevezetését szorgalmazza és ragaszkodik a maastrichti kritériumok mielőbbi teljesítéséhez (melyek közé tartozik az államháztartás maximális 3%-os hiánya is). Ezért a pénzügyminisztérium rendkívül óvatosan közelítette meg az adóreform tervezetét, a fiskális semlegesség mindvégig alapkritérium maradt a reformok megtervezésekor. Az óvatosság jól láthatóan megfigyelhető volt az új adókulcsok meghatározásakor, mikor a 19%-os egységes adókulcsot a gazdasági elemzők nagy része túl óvatosnak ítélte, és maximum 17%-ot javasoltak. Az illetékesek azonban kitartottak elképzeléseik mellett és azt javasolták, hogy az első évek költségvetési eredményei alapján lehet majd vitát nyitni az egységes adókulcs csökkentéséről.

Most, másfél évvel az adóreformok bevezetése után, még talán korai mélyreható elemzéseket végezni, de néhány következtetést már le lehet vonni. Jelenleg a költségvetés 2004-es teljes adatállománya áll rendelkezésünkre, valamint a szlovák pénzügyminisztérium internetes oldalán megtalálhatóak 2005-ös költségvetés legfrissebb (szeptember végi) eredményei és a pénzügyminisztérium év végi prognózisai is.

A szlovákiai adóbevételek alakulása 2002 és 2005 között

	2003	2004*	2004	2005*	2005**	2006**
Összesített adóbevételek	219 056	220 183	235 997	201 993	250 917	267 764
Általános forgalmi adó	83 795	113 800	104 959	117 338	113 220	121 117
Fogyasztási adó	38 047	43 200	44 597	45 371	48 263	50 190
Személyi jövedelemadó	31 888	27 803	35 358	33 256	37 995	41 578
Társasági adó	29 056	23 700	33 225	30 066	35 255	38 308

*- költségvetési tervezet

** - prognózis

Forrás: A Szlovák pénzügyminisztérium weboldala – www.finance.gov.sk

Ha megnézzük a költségvetés teljes adóbevételeit, szemmel látható, hogy a reformok után nem történt drasztikus adóbevétel visszaesés. Míg a szlovák közsféra adóbevételei 2003-ban 219 056 millió koronát tettek ki, 2004-ben az adóbevételek elérték a 235 997 milliós szintet. A közigazgatás adóbevételei tehát évközi szinten 7,73%-kal növekedtek. Ha azonban figyelembe vesszük az inflációt, mely 2004-ben a Szlovák Statisztikai Hivatal adatai alapján 7,5%-ot ért el, az adóbevételek valós értéke nem mutat számottevő növekedést. A csökkenő trenddel számol a 2005. évi költségvetés tervezet is, amely csak 201 Mrd. korona adóbevétellel számol²¹. Meg kell viszont említeni, hogy 2004-ben a pénzügyminisztérium alultervezte az adóbevételeket (220 Mrd. tervezett adóbevétel – 236 Mrd. valós adóbevétel), ez megismétlődhet 2005-ben is. Ezt a feltevést támasztják alá a 2005-ös év előzetes eredményei is, melynek első kilenc hónapjában a központi költségvetés adóbevételei 163,23 Mrd. koronát tettek ki, ami jelentősen meghaladja az előző év eredményeit azonos időszakban (152,25 Mrd. korona). Ha a meglévő adatok segítségével előre vetítjük az év végi adóbevételeket, akkor ezek 217, 6 Mrd. koronát fognak kitenni, ami csaknem 4%-kal jobb mint az előző év eredménye. Hasonló eredményeket mutat a pénzügyminisztérium legutolsó prognózisa is, mely a közsféra év végi adóbevételeit 250 Mrd.

²¹ Ehhez azonban még hozzá kell számolni az önkormányzatok és a megyék adóbevételeit

koronára becsli²². A pénzügyminisztérium elemzői az említett prognózisban előrejelzik a jövő évi adóbevételeket is, melyek várhatóan tovább nőnek és elérik a 268 Mrd. koronát is.

Az adóreform nem befolyásolta tehát komolyabban a teljes adóbevételek alakulását Szlovákiában. Érdekes változások mentek azonban végbe az adóbevételek struktúrájában. A legjelentősebb változások természetesen a hozzáadott értékadó és a jövedelemadó területén mentek végbe, itt került ugyanis bevezetésre az egységes 19%-os adókulcs.

A 2003-as év adóbevételeinek vizsgálata azt mutatja ki, hogy az adóbevételek legjelentősebb részét a hozzáadott értékadó (HÉA) tette ki (83,7 Mrd. SKK, a teljes adóbevétel 41,8%-a). Az adóreformok egyik legkomolyabb lépése az egységes 19%-os hozzáadott értékadó bevezetése volt, mely felváltotta az addig használt két adókulcsot. Mivel több alaptermék (pl. élelmiszerek, utazás, sajtótermékek, könyvek stb.) adókulcsa emelkedett, várható volt a teljes HÉA bevételek növekedése. A valós adatok viszont más képet mutatnak – a HÉA tervezett bevételei 113,8 Mrd.ot tettek ki, a valós bevételek viszont csak 105 Mrd.ot értek el. Ez azt jelenti, hogy a valós bevételek 8,9 Mrd.dal maradtak el a tervezett bevételektől.

Az adatok további analízise azt mutatja, hogy a HÉA bevételek kiesése nem függ össze az adóreformmal. Szlovákia 2004-ben ugyanis belépett az Európai Únióba, ami jelentős változásokat hozott az importált termékek HÉA-ja terén. 2004 május elseje előtt az importált termékek HÉA-ja a vámhivatal hatáskörébe tartozott és az importőrök kötelesek voltak ezt azonnal befizetni. Az EÚ belépés ezt a folyamatot megváltoztatta és a import termékek HÉA befizetésének eltolódása (és az adócsalások számának növekedéses) okozta a teljes HÉA bevételek kiesését. A pénzügyminisztérium számításai alapján az EÚ tagság hatása a HÉA bevételek csökkenésére 8,1 Mrd. korona²³. Az EÚ tagság negatív hatását a HÉA bevételeire megerősíti 2003 és 2004 első négy hónapjának összehasonlítása a HÉA bevételek terén. Ez az összehasonlítás azt mutatja ki, hogy a HÉA bevételek 2004 első négy hónapjában hozzávetőlegesen 20%-kal nőttek évközi szinten. A következő hónapokban viszont ez a növekedés teljesen eltűnt és a HÉA bevételeinek növekedése nem érte el a fogyasztás növekedését sem²⁴.

²² Forrás: http://www.finance.gov.sk/Documents/Ifp/Ekonomicka_prognozy/Prognosa_MFSR_jun_2005.xls

²³ Forrás : Prvý rok daňovej reformy alebo 19% v akcii -

http://www.finance.gov.sk/Documents/1_Adresar_redaktorov/Brutenicova/TAXREFORMFINAL2.pdf

²⁴ Hasonló eredmények várhatóak 2005-ben is – a költségvetés HÉA bevételei várhatóan ismét elmaradnak a költségvetésben betervezett értékektől (117 Mrd. korona tervezett HÉA bevétel – 113 Mrd. korona előrejelzett bevétel)

Az adóreformok a jövedelemadó terén okozták a legmélyrehatóbb változásokat. A legnagyobb érdeklődés és várakozás az egykulcsos személyi jövedelemadó bevezetését kísérte – egyes közgazdászok a jövedelemadó bevételek komoly csökkenését jósolták, mások viszont biztosak voltak a bevételek jelentős növekedésében. A pénzügyminisztérium elemzői ezért a jövedelemadó bevételeit tervezték meg a legóvatosabban, a bekövetkező változásokat ugyanis nem lehetett teljes mértékben felmérni.

A jövedelemadó bevételeiről fokozatosan beérkező adatok felülmúlták a várakozásokat és az optimista jóslatokat támogatták. A közszféra jövedelemadó bevételei 2004-ben 62 Mrd.ra lettek betervezve – a valós bevételek ezzel szemben meghaladták a 73 Mrd.ot. A jövedelemadóból tehát 11,3 Mrd. többletbevétel folyt be 2004-ben, ez 18%-os többletet jelent. Az évközi összehasonlítás is az adóbevételek stabilitásról tesz tanúbizonyságot, a 2003-es jövedelemadó bevételek 70 Mrd. koronát értek el Szlovákiában, ami csak csaknem megegyezik az adóreform után befolyt jövedelemadóval.

A jövedelemadó bevételek további vizsgálata azt mutatja, hogy mind a személyi jövedelemadó mind a társasági adó bevételei meghaladták a költségvetésben tervezett értékeket. A személyi jövedelemadó bevételei 27,8 Mrd. koronára voltak tervezve, a valós bevétel azonban meghaladta a 35 Mrd. koronát (27% többlet). Hasonló jó eredményeket értek el a társasági adó bevételei, melyek a tervezett 23,7 Mrd. koronás bevételeket messze meghaladva elérték 33 Mrd. koronás szintet (40% többlet). Pozitívként lehet továbbá elkönyvelni azt a tényt is, hogy csakúgy a személyi jövedelemadó mint a társasági adó bevételei meghaladták 2004-ben az előző évi jövedelemadó bevételeket (10% többlet illetve 14% többlet).

Fontos kérdés az, hogy mi okozta a jövedelemadó bevételek várakozáson felüli eredményeit. Már említettük, hogy a jó eredményekben nagy szerepet játszott a pénzügyminisztérium konzervatív költségvetésalkotási politikája. Mivel az adóreformok nagy változásokat hozak, a pénzügyminisztérium szakemberei szándékosan alacsonyra tervezték a jövedelemadók bevételeit, hogy az esetleges bevételkiesés ne növelje az államháztartás hiányát. Az adóbevételek jó eredményeiért azonban nem csak a konzervatív tervezés felelős, további faktorok is komoly szerepet játszottak.

A személyi jövedelemadó bevételek pozitív alakulásában nagy szerepet játszott például a reálbérek a vártnál magasabb növekedése. A pénzügyminisztérium elemzői a költségvetés összeállításakor a reálbérek 0,6%-os csökkenésével számoltak, a valóságban a reálbérek 2,5%-kal növekedtek 2004-ben. A személyi jövedelemadó bevételek tervezésénél továbbá nem lehetett

tudni azok számák, akik igénylik majd a gyermekekre vonatkozó adóbónuszt. Komoly gondokat okozott az is, hogy Szlovákiában ezidáig még nem készült statisztika arról, hogy mennyi alkalmazott tartozik az egyes bérsávokba.

A társasági adóbevételek pozitív eredményéért 2004-ben két fő faktor a felelős. Az első faktor a szlovákiai társaságok nyereségének a növekedése, mely 2004-ben 10%-kal növekedett az előző évhez képest. Ez nagyban betudható annak, hogy az a társasági adó kulcsának a csökkenése csökkentette az „adótrükközés” rentabilitását és a társaságoknak jobban megéri nagyobb nyereséget kimutatni. Pozitív hatással volt a társaságok nyereségére 2004-ben a szlovákiai magas gazdasági növekedés is, az említett két hatás hányada viszont rendkívül nehezen kvantifikálható. A második faktor, mely nagymértékben hozzájárult a társasági adó bevételeinek pozitív alakulásában, az adóalap kiszélesítése. Az adóreformok egyik határozata ugyanis nagymértékben (mintegy 29%-kal) kiszélesítette a társasági adó alapját, ami megmutatkozott abban is, hogy a kimutatott nyereség és az adóalap közötti különbség 2004-ben 3,5 Mrd. koronára csökkent az előző évi 30 Mrd. koronáról²⁵. Meg kell viszont említeni, hogy a kimutatott nyereség és az adóalap közötti különbség rendkívül volatilis volt a múltban Szlovákiában, ezért még nem lehet messzemenő következtetéseket levonni.

Az egyetlen adófajta, melynek bevételei csaldást okoztak az adóreformok után, a kamatok, nyereségek és egyéb jövedelmek után fizetett adó volt, mely automatikus levonással kerül befizetésre. A pénzügyminisztérium szakemberei a 2004-es költségvetés összeállításakor 11,4 Mrd. bevételre számítottak ebből az adófajtaból, az év végi eredmények azonban 5,7 Mrd. bevételkiesést mutattak ki. A váratlan bevételcsökkenés döntően a kamatok a vártnál nagyobb mértékű esésére vezethető vissza, mely visszavetette a kamatadókból származó bevételeket.

Összegzésképpen leszögezhető, hogy az eddig beérkezett költségvetési adatok egyértelműen bizonyítják a szlovák adóreformok pozitív hatását a költségvetésre. A pesszimista gazdasági elemzők által várt adóbevételkiesés elmaradt, a reformok által legjobban érintett adótípusok (személyi jövedelemadó és társasági adó) bevételei nőttek mind a költségvetési tervekkel szemben, mind a 2003-as év adóbevételeivel szemben. Bevételkiesés csak a kamatadónál és a hozzáadott értékadónál mutatkozott, de a kiesés oka mindkét esetben az adóreformoktól eltérő hatásokra vezethető vissza

²⁵ Forrás: Forrás : Prvý rok daňovej reformy alebo 19% v akcii - http://www.finance.gov.sk/Documents/1_Adresar_redaktorov/Brutenicova/TAXREFORMFINAL2.pdf

4.2.2. A Szlovák gazdaság teljesítménye és az adóreform a nemzetközi vélemények tükrében

Hogy megfelelő képet kapjunk a nemzetközi megítélésről a legrangosabb szervezet, az OECD (Organization for Co-operation and Development) ajánlásait és véleményét vettük alapul.

Az elmúlt évek gazdasági reformjai alapvetően megreformálták a szlovákiai üzleti folyamatok alapjait. Ezekre a reformokra a külföldi működőtőke-beáramlás jól reagált hozzásegítve a gazdaságot, egy kiegyensúlyozott, erős növekedéshez.

Sajnos ezen pozitív mutatók mellett a munkanélküliség rendkívül magas maradt, valamint számottevő gazdasági tevékenység a nem ipari szektorban továbbra is fejletlen és sokkal kevésbé produktív mint a külföldi működőtőke esetén. Az OECD szerint, hogy a gazdasági növekedés több területen érzékelhetővé váljon, négy alapvető módosítást kell eszközölni:

Biztosítani az egyenletes utat az eurozónához való csatlakozáshoz

A közelmúlt költségvetési és inflációs eredményei biztatóak voltak, megalapozva ezzel a kormány céljait, elérhetővé téve a maastrichti konvergencia kritériumok reális kivétel nélküli teljesítését 2007-ig. Azonban ha a devizaárfolyam gyors felértékelése tovább folytatódna, a monetáris politikának szembe kellene néznie a kínos választással az infláció és a kitűzött célok teljesítése között. Így talán előnyös továbbhaladni a devizaárfolyam korai rögzítése irányában. A devizaárfolyam stabilitása körülbátyázható következetes makrogazdasági szabályozással. Hogy a konvergencia kritériumok teljesítése továbbra is elérhető maradjon a költségvetési megszorítások pontos betartása szükséges, karöltve a szerkezeti reformok folytatásával. Sőt, további megszorítások lehetnek szükségesek ha további költségvetési kockázatok merülnek fel.

Fellendíteni a munkahelyteremtést és erősíteni a munkaerő mobilitását

A legtöbb reform a munkaerőpiac flexibilitását erősítette és ösztönözte a munkanélkülieket a munkavállalásra. Annak ellenére, hogy rövid távon csökkent a munkanélküliség mérete, hosszútávon a strukturális munkanélküliség magas marad. Az alacsony szakképzést igénylő munkahelyteremtés ösztönzéséhez az alacsony béren foglalkoztatottak munkáltatót terhelő költségeit szignifikánsan csökkenteni kellene, egyrészt lefaragni a munkavállalók egészségügyi biztosításának díjaiból az alacsony munkabérek javára, vagy a minimálbér csökkentését lenne célszerű végrehajtani. A lakáspiac rigidsége is hozzájárul a magas munkanélküliséghez a

munkavállalói mobilitás megakadályozásával. Az újabb szabályozásoknak elő kell segíteniük egy nagyobb cél elérését a magánszféra számára, például a lakásbérlés piac számára, ezt az ágazatot meg kell reformálni.

Megteremteni az innovációt és termelést jobban ösztönző és segítő környezetet

A külföldi működőtőke beáramlásának köszönhetően a modern gyártási és üzleti folyamatok elterjedtek a gazdaság számos szektorában. Ahhoz azonban, hogy még szélesebb körben bátorítsuk az ilyen fejlesztéseket a produktivításban, az innovációs vezérelveknél arra kell összpontosítani, hogy olyan üzleti környezetet hozzanak létre, amely támogatja a vállalatokat dinamikus vállalatalkításra és versenyre. A legnagyobb hiányosságok kapcsolatban vannak felelősségvállalás problémájával a jogi kérdésekben, illetve a széleskörűen elterjedt korrupcióval és némi megmaradt szabályozásbeli problémával. Mindamellet az oktatási rendszer színvonala nem elégséges ahhoz, hogy Szlovákia fiatalságát és alacsony iskolázottságú munkavállalóit felkészítse a modern üzleti környezetre. Alapos és átfogó reformok szükségesek az általános, középiskolai, felsőfokú, valamint az élethosszon át tartó oktatási rendszerekben.

Egy modernabb közszféra létrehozása

A közszférának kritikus szerepe van a gazdaság számára megbízható jogi és szabályozó környezet biztosításában valamint megbízható kulcsszolgáltatásokkal. Hatékonyabban véghezvinni ezt a jelenlegi költségvisszafogott környezetben a kormánynak sokkal nagyobb mértékben szem előtt kell tartani a stratégiai prioritásokat és a célorientált finanszírozást. Szintén gyorsítani kellene a bevezetését a teljesítmény alapú személyzeti menedzsmentnek és a piaci mechanizmusok felhasználását a szolgáltatásokban. A decentralizáció is egy hatékony fegyver lehet a közszféra modernizációjában ha a túlzott feldarabolás kockázata a szolgáltatások ellátásában és a túburjázott korrupció továbbterjedésének esélye minimalizálható.

4.2.3. 2004 és az adórendszer a közvélemény szemében

Az adórendszer fogadtatása szempontjából érdemes megtekinteni a 2004-es év megítélését, hiszen a csatlakozás mellett a jobbközép kormány reformjainak bevezetésére is sor került, többek között az adóreformra is. Egy közvélemény-kutató intézet (Centrum informačných stratégií) telefonos reprezentatív felmérést végzett 500 fős mintavételezéssel 2004 december 16-a és 18-a, illetve 20-a és 22-e között.

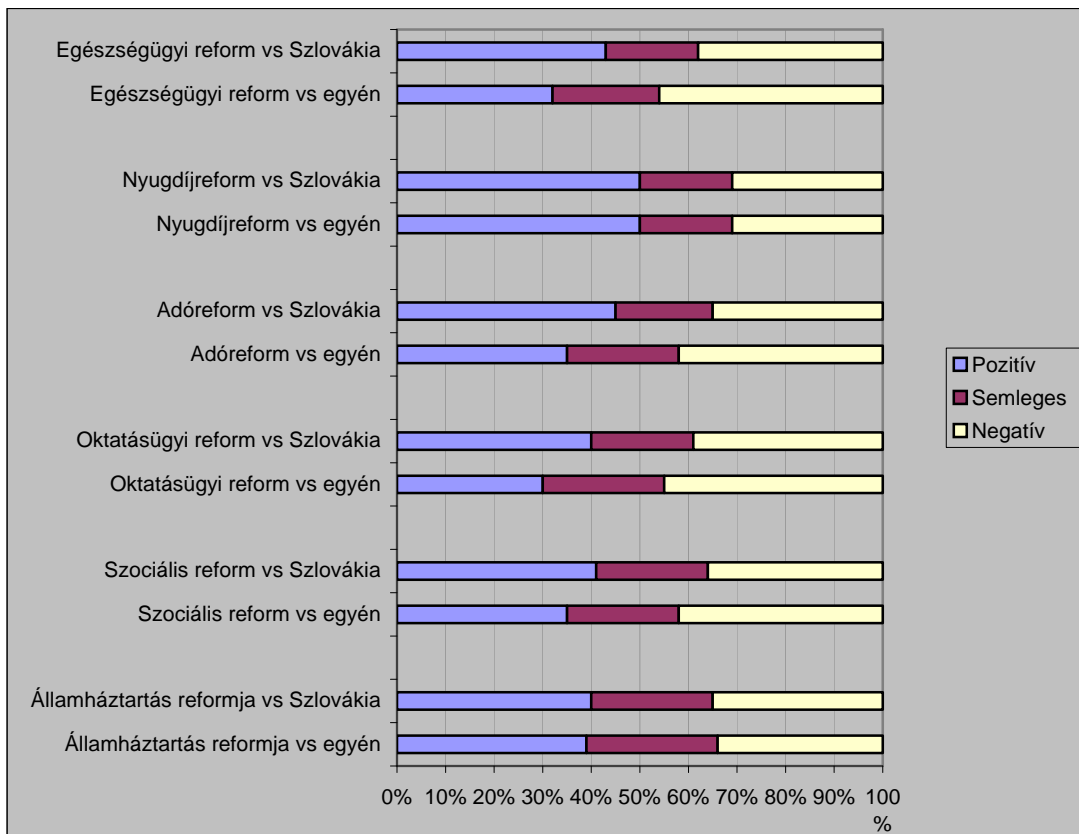
A 2004-es év a megkérdezettek 1/5-ének körében volt kedvezőbb, mint az előző. A megkérdezettek 1/3-a hasonlóképpen értékelte az évet, és több mint 1/5-ük számára volt az év kedvezőtlenebb, mint az előző.

Milyen volt a 2004-es év:

Kedvezőbb 2003-nál	Ugyanolyan, mint 2003	Kedvezőtlenebb, mint 2003	Nem tudta értékelni
21,4%	33,9%	42,6%	2,1%

Forrás: Pénzügyminisztérium (SR)

A 2004-es reformok hatása az egyén és az ország jövőjére (500 fős minta)

Forrás: Pénzügyminisztérium (SR)

A reformok hatásait a megkérdezettek véleményezhették egyéni életükre és Szlovákia jövőjére tekintettel is, s kivétel nélkül pozitívabban értékelték annak hatásait az utóbbira. A legnagyobb eltérések az egészségügyi reform, az oktatásügyi reform és adóreform megítélésével kapcsolatban voltak.

Az egységes adó bevezetésével a foglalkoztatottak legnagyobb hányadának fizetése nem változott (23%). Hozzávetőleg azonos hányada megérezte a fizetések előnytelen (12,6%), illetve

előnyös (11,7%) változását. Meglepően a foglalkoztatottaknak 11%-a nem érzékelte a változásokat.

A szakemberek körében (47 fő) is végeztek felmérést²⁶ a reformok véleményezésével és elfogadottságával kapcsolatban. Az alábbi eredmények születtek:

Ön hogyan értékeli a reformokat?

Besorolás a rating alapján (az ország szociális és gazdasági fejlődésére való hatás)	Rating (-300;300)	Helyeslés mértéke (-3;3)	Fontossági változó
Közkidások stabilizálása	171,5	2,3	75,1
Adóreform	160,4	2,1	76,9
Munkaerőpiac reformja	122,4	1,8	69,1
Nyugdíjreform	120,7	1,6	77,9
A közfinanszírozás működtetésének reformja	114,4	1,8	64,2
Szociális juttatások reformja	80,9	1,3	60,7
Államháztartási reform	76,2	1,2	65,7
Egészségügyi reform	73,2	1,0	74,0
Igazságügyi reform	62,7	0,9	66,5
Változások a rendőrségben	40,4	0,8	49,6
Változások a Szlovák Televíziónál (STV)	26,6	0,7	36,0
Oktatásügyi reform	-6,2	-0,1	71,4

Megj.: Rating = Helyeslés mértéke x Fontossági változó x 100

Forrás: INEKO

²⁶ 2005 május, INEKO

5. Konklúzió

Mi sem szolgálhat annál nagyobb bizonyékként egy nagy horderejű adóreform sikerére, mint a hatalmas hazai és nemzetközi pozitív visszhang. Természetesen a média reakciója nem feltétlenül szolgálhat mindig helyes mérőszámnak, annyi azonban biztosan kijelenthető, hogy kimutatható előnyökkel jár az egykulcsos adórendszer választása. Talán a legfontosabb ezek közül az adórendszer átláthatóságának növelése, illetve a gazdasági alany ösztönzése a magasabb profit eléréséhez és tényleges kimutatásához. Ezzel a legális munkavégzés aránya is növekszik. Az egykulcsos adórendszer elősegíti a szabadabb beruházást, megtakarítást és a fogyasztást a gazdaság költségei csökkennek ezzel reális alapot biztosít a külföldi működőtőke beruházásoknak. Hasonlóan Szlovákiához más tranzitív országnak is célszerű megfontolni ezen előnyök okos meglövését. Természetesen, az egykulcsos adótábla nem gyógyír minden problémára, ahhoz, hogy ténylegesen elérje célját, ki kell egészülnie más, a gazdaságot átfogóan befolyásoló gazdasági intézkedésekkel.

6. Irodalomjegyzék

Bautier, Philippe [2005]: Taxation in the EU from 1995 to 2003, Eurostat Press Office, Eurostat news release, a

http://epp.eurostat.cec.eu.int/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PRE_REL_YEAR_2005/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2005_MONTH_10/2-21102005-EN-AP.PDF

címen; 2005. október 24.

Carroll, Robert, Douglas Holtz-Eakin, Mark Rider and Harvey S. Rosen [1998]: Entrepreneurs, Income Taxes and investment. Working Paper 6374. National Bureau of Economic research, Cambridge.

Centrum finančných stratégií [2004]: Hodnotenie roku 2004 a vnímanie reforiem (A 2004-es év és a reformok értékelése), a http://www.government.gov.sk/cis/hodnotenie_reforiem.php címen; 2005. augusztus 21.

Emes, Joel and Clemens, Jason . [2001]: Flat Tax – Principles and Issues Fraser Institute Critical Issues Bulletin. ISSN 1480-3666

Hetényi István [2000]: Miért, hogyan, mennyit? Adókönyv. A www.apeh.hu/informacio/ado2000.pdf címen; 2005. augusztus 2.

Hetényi István [2004]: Adózási dilemmák. a www.uni-corvinus.hu/gazdasagpolitika/download/5letolheto/Adozasi%20dilemmak.pdf címen; Internet, 2005. július 29.

INEKO [2005]: Ako hodnotíte nasledujúce reformy súčasnej vlády? (Hogyan értékeli a jelenlegi kormány következő reformjait?), a

http://www.ineko.sk/archiv/projekt_heso_prieskum_reformy.pdf címen; 2005. augusztus 21.

Inštitút finančnej politiky [2005]: Prvý rok daňovej reformy alebo 19% v akcii., a http://www.finance.gov.sk/Documents/1_Adresar_redaktorov/Brutenicova/TAXREFORMFINA_L2.pdf címen; Internet, 2005. szeptember 20.

Mikloš, Ivan [2005]: Kniha reforiem – ako si Slovensko získalo medzinárodné uznanie v ekonomickej oblasti., Ministerstvo financií Slovenskej republiky, Bratislava. ISBN 80-969378-0-4

Moore, David [2005]: Slovakia's 2004 Tax and Welfare Reforms., International Monetary Fund, WP/05/133

OECD Tax Database [2005]: Taxation of Corporate and Capital Income (Table II.1). a <http://www.oecd.org/dataoecd/26/56/33717459.xls> címen, 2005. október 12.

Schatzenstaller, Margit [2005]: Company Tax Co-ordination in an Enlarged EU, a http://www.euroframe.org/fileadmin/user_upload/euroframe/docs/2005/session5/eurof05_schatzenstaller.pdf címen; 2005. augusztus 28.

Szlovák Pénzügyminisztérium [2005a]: koncepcia daňovej reformy v rokoch 2004 – 2006. , a <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3995#tag03> címen; Internet, 2005. augusztus 5.

Szlovák Pénzügyminisztérium [2005b]: Podklad k Daňovej reforme., a <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3996> címen; Internet, 2005. augusztus 5.

Zákon č. 554/2003 Z.z. o dani z prevodu a prechodu nehnuteľností. §18

Zákon č. 554/2003 Z.z. o dani z prevodu a prechodu nehnuteľností. §19

Zákon č. 582/2004 Z.z. o miestnych daniach a miestnom poplatku

Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov. §11 (1) bekezdés

Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov. §15

Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov. §30

Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov. §33 (1) bekezdés

Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov. §33 (10) bekezdés

Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov . §52 (2) bekezdés

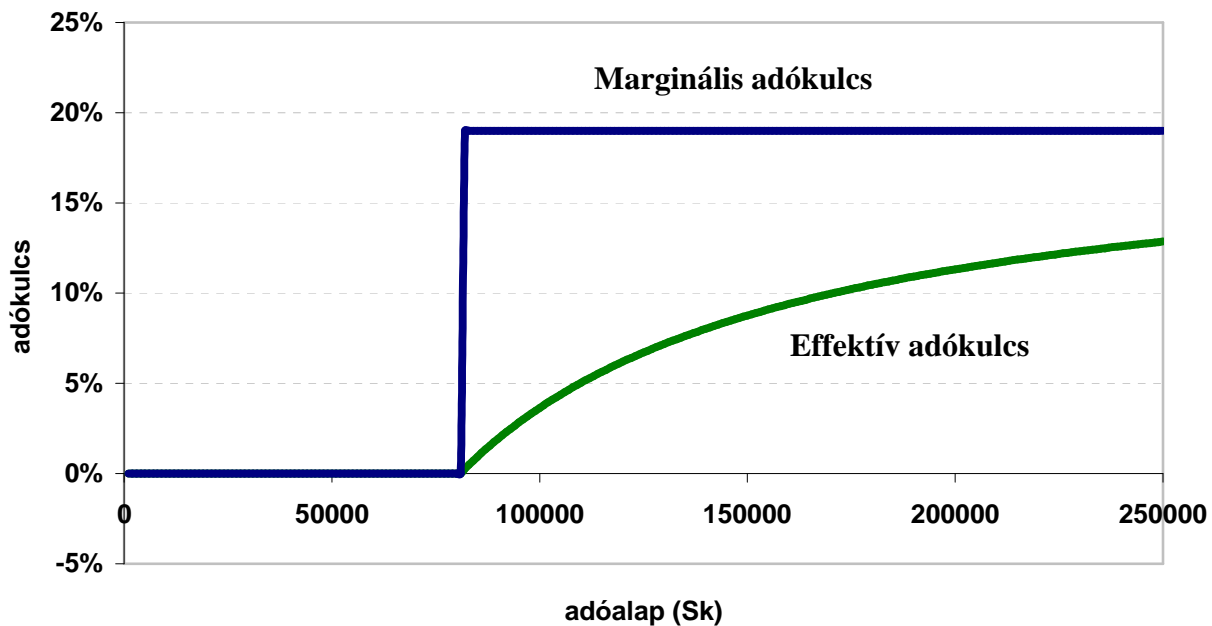
Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 289/1995 Z.z v znení neskorších predpisov o daních z príjmov . §10 (1)-(2) bekezdés

Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 366/1999 Z.z. o daních z príjmov. §12 (2) bekezdés

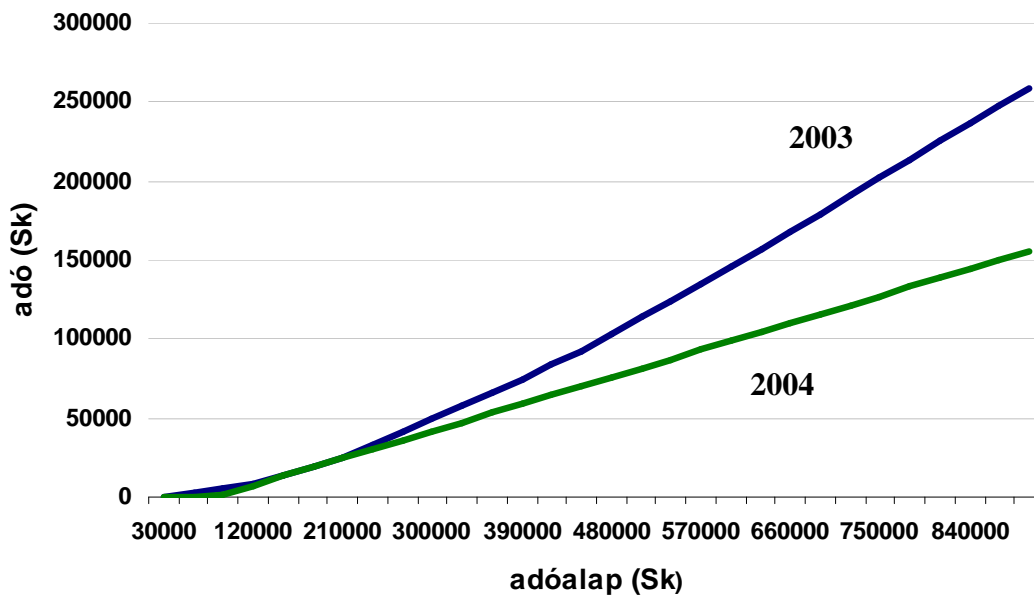
Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 366/1999 Z.z. o daniach z príjmov. §13 (1) bekezdés

7. Mellékletek

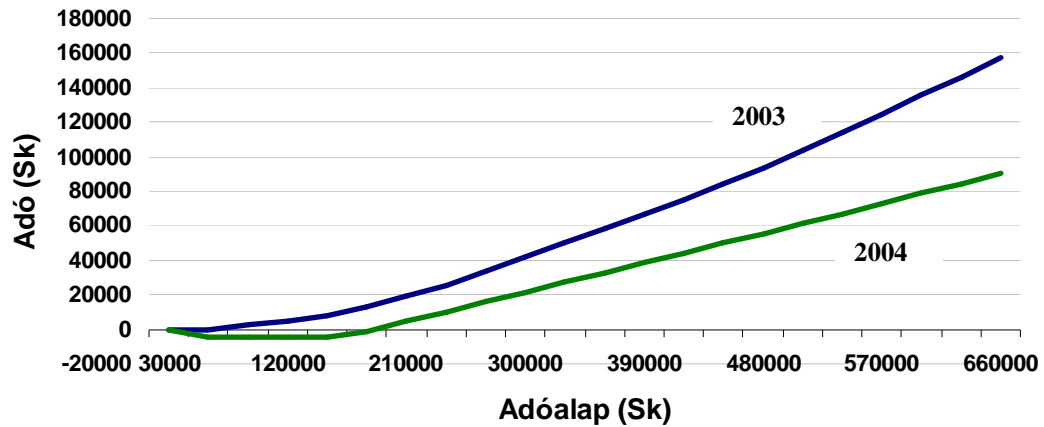
Marginális és effektív adókulcsok 2004-ben

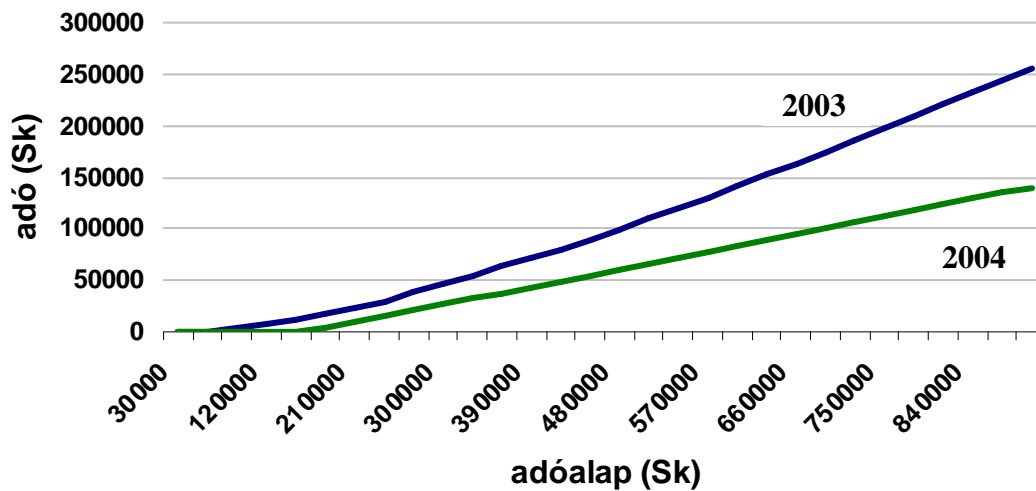
**Az adó nagyságának mértéke az adóalaptól függően az adóreform előtti (2003) és utáni évben (2004)
1. csoport - egyedülálló adóalany**

**Az adó nagyságának mértéke az adóalaptól függően az
adóreform előtti (2003) és utáni évben (2004)
2. csoport - adóalany, adóköteles jövedelmmel nem
rendelkező házastárs és egy gyermek**

**Az adó nagyságának mértéke az adóalaptól függően az
adóreform előtti (2003) és utáni évben (2004)
3. csoport - adóalany, adóköteles jövedelmmel nem
rendelkező házastárs**

**Az adó nagyságának mértéke az adóalaptól függően az
adóreform előtti (2003) és utáni évben (2004)
4. csoport - adóalany és két gyermek**

